

SiS ÅRSREDOVISNING 2016

INNEHÅLL

Generaldirektörens förord	2	Forskningsrapporter	33
Samlad bedömning	5	Institutionsvård i fokus	33
Ungdomsvård	5	Kompetensförsörjning	35
Missbruksvård	5	Personalstruktur	35
Om SiS	6	Personalomsättning	36
Myndighetens uppdrag	6	Lönesatsningar för särskilda grupper	36
Vår organisation	7	Attraktiv arbetsgivare	36
Utgångspunkter för verksamheten	9	Kompetensutveckling	36
Barns rättigheter	9	Regeringens två praktikprogram	37
Brukarperspektiv – delaktighet och inflytande	9	Arbetsmiljö	37
Jämställdhet	9	Hälsa och sjuktal	38
Samverkan	10	Återrapportering enligt regleringsbrevet	39
RESULTATREDOVISNING		Jämställdhetsintegrering	39
Upplysningar om resultatredovisningen	11	Forskning	39
Information om underlagen	11	Uppföljning inom ungdomsvården	39
Jämförelse med föregående resultatredovisning	11	Särskilda befogenheter	39
Redovisning av SiS väsentliga mått	12	Regeringsuppdrag	47
SiS övergripande	13	Inrättande av stödboende	47
Kapacitet	13	Strukturerad modell för skolan	47
Ekonomiskt resultat	13	Våldsbejakande extremism	47
Ungdomsvården	17	Sammanställning av väsentliga uppgifter	49
Platser och efterfrågan	17	FINANSIELL REDOVISNING	
Ekonomiskt resultat, ungdomsvård, LVU och SoL	18	Finansiell redovisning	51
Ekonomiskt resultat, slutna ungdomsvård, LSU	20	Resultaträkning	51
Verksamhetsåret	20	Balansräkning	52
SiS skola	22	Anslagsredovisning	54
Kvalitet	23	Tilläggsupplysningar	55
Missbruksvården	27	Noter till resultaträkningen och balansräkningen	56
Platser och efterfrågan	27	Intygande om intern styrning och kontroll	64
Ekonomiskt resultat, missbruksvård	27	Bilagor	67
Verksamhetsåret	28	Forskningsprojekt som fått medel 2016	68
Kvalitet	30	Förklaringar av begrepp i årsredovisningen	70

GENERALDIREKTÖRENS FÖRORD

Statens institutionsstyrelse, SiS, bedriver individuellt anpassad tvångsvård för ungdomar med psykosociala problem och för vuxna med missbruk. Vi gör det i samverkan med den kommunala socialtjänsten när insatser på frivillig grund inte räcker till. Vi har även uppdraget att verkställa påföljden sluten ungdomsvård. SiS står under tillsyn av bland andra Inspektionen för vård och omsorg, Justitieombudsmannen, Skolinspektionen och Arbetsmiljöverket.

Verksamheten i en myndighet kan mätas på många olika sätt. Ekonomin ska vara i balans, uppställda mål ska nås och man ska leva upp till de allmänna förväntningar som finns. I många verksamheter är dagarna förutsägbara och det är "business as usual". Så är det inte för oss. Ingen dag är den andra lik och 2016 blev ett år som bjöd på mycket stora utmaningar.

För oss inom SiS är ett påtagligt verksamhetsmål att våra institutioner varit fullbelagda. Hela året. Efterfrågan på våra tjänster har varit helt exceptionell. Det har ställt mycket stora krav på alla medarbetare att hela tiden sköta sina åtaganden gentemot klienter och ungdomar med ett aldrig sinande engagemang. Varje dag och på varje avdelning.

Jag kan konstatera att vi har åstadkommit väldigt mycket för att möta placerade ungdomars, vuxna klienters och socialtjänstens behov.

Öppenhet och tydlig dialog är extra viktigt i ett svårt läge. Under året har vi arbetat med vår service till socialtjänsten på alla nivåer inom SiS. Det är viktigt för att så snabbt som möjligt hitta gemensamma vägar framåt, både på ett övergripande plan och i enskilda individärenden. Vi har infört elektronisk platsansökan med service hela dygnet, som snabbt blivit ett uppskattat verktyg för korrekta och rättsäkra placeringar.

Ibland måste man vara öppen för okonventionella och kreativa lösningar. Den kreativiteten finns hos SiS medarbetare och varje dag hittar vi lösningar på problem och behov hos våra placerade unga och vuxna. Samtidigt är det i ett utsatt läge kanske extra viktigt att ha en genomtänkt strategisk plan och att se den planen som ett stöd.

SiS strategiska plan har varit ett gott stöd under året. Det strategiska området *Uppdrag* har varit i högsta grad prioriterat. SiS ungdomshem Berga i Helsingborg invigdes i maj efter bara några månaders förberedelser. Vi har kunnat utöka med hela avdelningar och enstaka platser på andra institutioner. Vi har arbetat för att tydligare konkretisera interna vårdkedjor som genom ökad genomströmning frigör platser.

Det strategiska området *Medarbetare* spelar en central roll för att vi ska kunna fullgöra vårt viktiga samhällsuppdrag och erbjuda de platser socialtjänsten behöver. Under året har vi gjort stora ansträngningar för att rekrytera nya, men också behålla våra nuvarande medarbetare med rätt kompetens. Vi har tvingats att tillfälligt justera våra interna kompetenskrav samtidigt som vi faktiskt lyckats hävda oss i konkurrens med andra vårdgivare.

Inom området *Arbetsätt* har vi arbetat för att säkerställa likvärdig verksamhet oavsett institution. Inom LVM-vården har det bland annat inneburit en satsning för att förhindra att droger smugglas in på institutionen. En självklarhet kan man tycka, men för oss är det varje dag tydligt att drogerna är en mäktig motståndare. Inom ungdomsvården har vi fått en ny och modern skolorganisation på plats som erbjuder alla ungdomar likvärdiga möjligheter till utbildning.

Att visa *Resultat* av våra insatser är en strategiskt viktig uppgift. De ungdomar och vuxna klienter som placeras hos SiS har oftast haft en lång rad insatser i

olika öppna verksamheter. Under året har vi sjösatt ett nytt system för att på individnivå redovisa vilka insatser som faktiskt genomförts på institutionen. Det kommer att underlätta de placerades möjlighet att faktiskt skapa förändring i sina liv.

Ett av våra ungdomshem fick under året allvarlig kritik av Inspektionen för vård och omsorg, IVO. För att garantera vårdens kvalitet har vi genomfört stora förändringar i verksamheten. För mig var det en självklarhet eftersom vi alltid måste garantera ett rättssäkert och respektfullt bemötande.

2016 har varit ett år utan motsvarighet i SiS historia. Trots ständigt hög beläggning, och utmaningar som det allmänt ansträngda läget inom social verksamhet, har vi lyckats genomföra vårt uppdrag. Medarbetarnas engagemang har varit en av nycklarna och samverkan med socialtjänsten en annan. En tredje nyckel har varit att vi haft en genomtänkt plan att förlita oss till.

Vi lever i en föränderlig och omvälvande tid. Det är med spänning och tillförsikt vi möter ett nytt år. SiS kommer att fortsätta att vara en plats för förändring.

Kent Ehliasson
Generaldirektör

SAMLAD BEDÖMNING

De tre senaste åren har efterfrågan på platser hos SiS varit mycket stor. Under året har vi vidtagit flera åtgärder för att utöka kapaciteten och därmed fullgöra vårt samhällsuppdrag – att anvisa plats omedelbart. Vi har också fortsatt våra insatser för att informera SKL och socialtjänsten om beläggningsituationen och våra kapacitetsökningar.

Konkurrensen om SiS kärnkompetenser har varit fortsatt stor under året och det har varit svårt att rekrytera till vissa tjänster. För att kunna konkurrera om kompetenser har vi avsatt särskilda löne-medel för yrkesgrupperna lärare och behandlingsassistenter. Vi har under året också arbetat med att synliggöra SiS som en attraktiv arbetsgivare genom tillsättande av så kallade yrkesambassadörer, vilka ska företräda vår myndighet vid rekryteringsmässor.

Vår kapacitetsökning har resulterat i ökade kostnader för personal, lokaler och drift. För året redovisade SiS ett underskott på 36 mnkr för den avgiftsfinansierade verksamheten och ackumulerat uppgår underskottet till minus 54 mnkr. För den anslagsfinansierade verksamheten redovisades ett underskott med 40 mnkr och ackumulerat ett underskott på 34 mnkr. Detta innebär att SiS tar med sig ett stort underskott till nästa år. Vi, liksom ESV, har konstaterat att våra finansieringsvillkor inte gör det möjligt att finansiera en växande verksamhet utan att vårt anslag höjs i samma takt som kostnaderna ökar. Vi har en diskussion med regeringen om vår finansieringsmodell.

UNGDOMSVÅRD

Det har varit en stor efterfrågan på platser inom ungdomsvården och en orsak till det är den fortsatta ökningen av ensamkommande barn och ungdomar. Var tredje pojke inom SiS ungdomsvård var ensamkommande under 2016 jämfört med var femte pojke 2014. Det har också varit svårigheter med genomströmningen av ungdomar när SiS platser varit upptagna av ungdomar där syftet med vården redan uppfyllts. Sammantaget har detta påverkat våra möjligheter att anvisa plats omedelbart och har lett till att andelen pojkar som placerats omgående har minskat för tredje året i rad. Däremot har andelen flickor som kunnat placeras omgående varit högre jämfört med föregående år, vilket beror på att köerna varit kortare för flickor.

Trots den höga beläggningsgraden har ungdomarnas upplevelse av vården varit övervägande god. En hög andel känner sig trygga på institutionerna och en större andel än tidigare har känt sig delaktiga i planeringen av behandlingen.

Antalet ungdomar som har frigivits från slutna ungdomsvård har varit högre än föregående år. Den genomsnittliga strafftiden var nästan en månad längre jämfört med 2015.

Med anledning av att SiS nu i princip omfattas av hela skollagen har det under året pågått ett genomgripande utvecklingsarbete inom vår skolverksamhet. Vid SiS samtliga skolenheter har rektorer tillsatts och en rutin för skolans systematiska kvalitetsarbete har tagits fram. SiS har en central timplan för att erbjuda 23 timmars undervisning och faktiskt utfall visar att vi inte når upp till det. Vi behöver därför fortsätta att arbeta med att öka antalet skoltimmar.

Arbetet med modellen för en sammanhållen skolgång, SiSam, har fortsatt. I slutet av året hade SiS tecknat SiSam-avtal med 49 kommuner.

MISSBRUKSVÅRD

Efterfrågan på tjänster inom missbruksvården har varit på en hög nivå de senaste tre åren, men i år var den något lägre jämfört med 2015. En oväntad nedgång i efterfrågan på platser kom under våren och beläggningsgraden sjönk tillfälligt.

Under året har våra klienter haft möjlighet till läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende vid två av våra institutioner. SiS ansvarar inte för att erbjuda och ordinera behandlingen, men samverkar med läkare som ordinerar detta. Det har också funnits möjlighet att få behandlingen påbörjad vid andra institutioner.

En övervägande andel av klienterna har uppgett att de känt sig trygga på LVM-hemmen och att de har fått ett bra bemötande vid ankomsten. En stor andel har också ansett att motivationen att bli drogfri har ökat under vistelsen hos SiS.

Andelen som har vårdats enligt 27 § LVM har ökat något jämfört med föregående år. Denna vård är dock frivillig och alla klienter väljer inte det alternativet.

Sammantaget är vår bedömning att vi under året vidtagit åtgärder för att klara vårt uppdrag, men ser ett fortsatt behov av att bygga ut kapaciteten.

OM SIS

MYNDIGHETENS UPPDRAG

Statens institutionsstyrelse, SiS, bedriver individuellt anpassad tvångsvård med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). SiS ansvarar också för verkställigheten av sluten ungdomsvård enligt lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU). SiS kan också ta emot ett mindre antal ungdomar och klienter för frivillig vård enligt socialtjänstlagen (2001:453).

SiS får sitt uppdrag från regeringen via myndighetens instruktion och regleringsbrev.

SiS ansvarar för sådana hem som avses i 12 § LVU (särskilda ungdomshem) samt i 22 och 23 §§ LVM (LVM-hem).

Myndigheten ska särskilt svara för planering, ledning och drift av de särskilda ungdomshemmen och LVM-hemmen, anvisning av platser till hemmen, ekonomisk

styrning, resultatuppföljning och kontroll. Vidare ansvarar myndigheten för metodutveckling, forskning, uppföljning av vårdresultat samt utvecklingsarbete.

Myndigheten ska utforma sin verksamhet så att den utgår från flickors och pojkars samt kvinnors och mäns villkor och behov. Vi ska inför beslut eller andra åtgärder som kan röra barn bedöma konsekvenserna för barn och ta särskild hänsyn till barns bästa. Verksamheten ska också bedrivas utifrån ett brukarperspektiv.

SiS ska genom samverkan med andra myndigheter och övriga aktörer verka för att brukarna får en sammanhållen vård.

Hälso- och sjukvård ingår inte i SiS uppdrag, men myndigheten bedriver viss hälso- och sjukvård och är därmed vårdgivare. Som vårdgivare ansvarar myndigheten för att den hälso- och sjukvård SiS bedriver ska följa gällande lagar och föreskrifter.

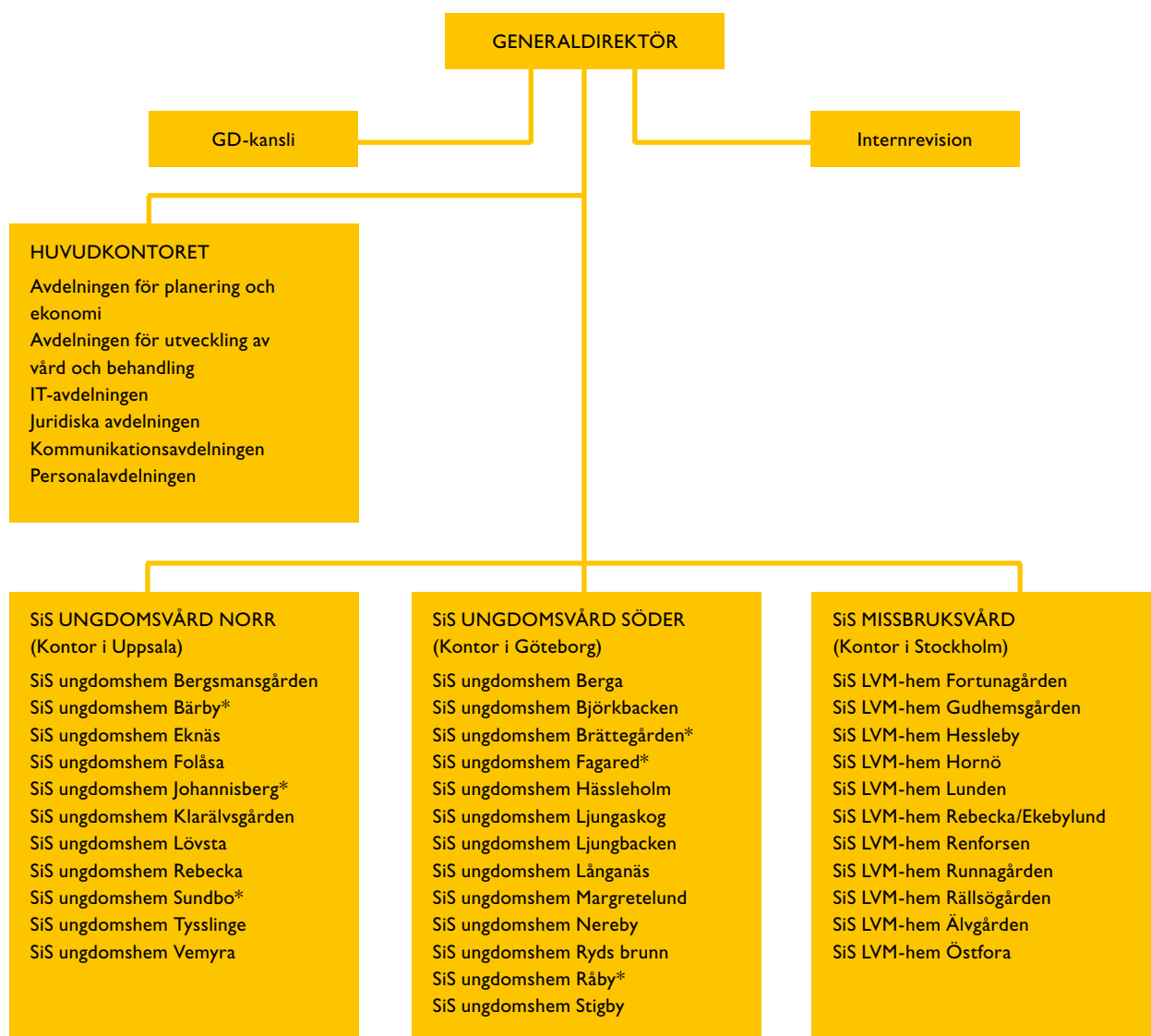
VÅR ORGANISATION

SiS är en enrådgighetsmyndighet vilket innebär att myndigheten leds av en myndighetschef, generaldirektör, som ansvarar för myndighetens verksamhet. SiS har även ett insynsråd, vars medlemmar utses av regeringen.

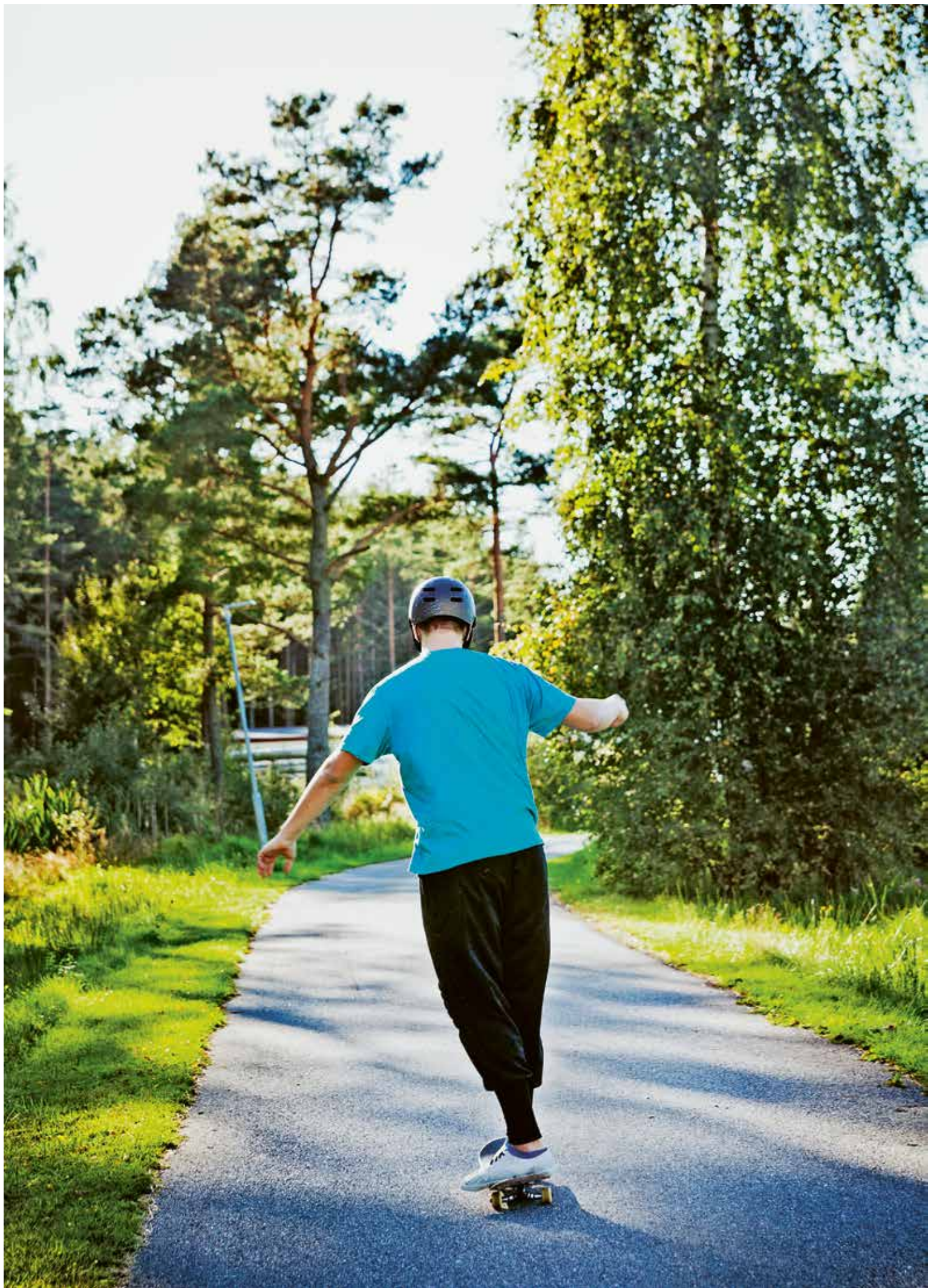
SiS är indelat i tre verksamhetsområden: SiS ungdomsvård norr, SiS ungdomsvård söder och SiS missbruksvård. Varje verksamhetsområde har ett kontor

som ansvarar för planering och uppföljning av verksamheten och som stödjer institutionerna. Huvudkontoret ansvarar för övergripande frågor, samordning och normering samt är ett stöd till verksamhetsområdena. Vid huvudkontoret finns också internrevisionen. Generaldirektören har till sitt stöd en ledningsgrupp bestående av verksamhetsdirektörerna och avdelningsdirektörerna.

SiS organisation december 2016

* Ungdomshemmet har särskilda platser avsatta för sluten ungdomsvård.

UTGÅNGSPUNKTER FÖR VERKSAMHETEN

MYNDIGHETEN SKA...

- inför beslut eller andra åtgärder som kan röra barn bedöma konsekvenserna för barn och ta särskild hänsyn till barns bästa
- i sin verksamhet utgå från ett brukarperspektiv
- utforma sin verksamhet så att den utgår från flickors och pojkars samt kvinnors och mäns villkor och behov
- samverka med andra myndigheter och övriga aktörer för att brukarna ska få en sammanhållen vård.

SiS instruktion

BARNS RÄTTIGHETER

Under åren 2014–2015 pågick ett utvecklingsarbete inom SiS för att stärka barns och ungas rättigheter i tvångsvården. En handlingsplan togs fram för målsättningar och aktiviteter i arbetet. Handlingsplanen följdes upp under hösten 2016. Uppföljningen visar att behov av insatser kvarstår på några områden, bland annat vad gäller tillämpning av teckenekonomi och ordningsregler. Utifrån detta har ett förslag på handlingsplan tagits fram för 2017–2018. SiS kommer att ha en dialog med Barnombudsmannen (BO) om handlingsplanen, eftersom BO har ett särskilt uppdrag att stötta bland annat SiS i att stärka sin verksamhet på barnrättighetsområdet.

I SiS riktlinjer för ungdomsvård enligt LVU fastställs att verksamheten ska tillgodose barns rättigheter enligt FN:s barnkonvention. Barnkonventionen slår bland annat fast att barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn samt att alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.

Även i riktlinjerna för missbruksvård enligt LVM finns skrivningar om barnperspektiv i verksamheten. Till exempel ska LVM-hemmen underlätta för klienten att hålla kontakt med sina barn om socialnämnden bedömer det vara lämpligt. LVM-hemmen ska också erbjuda ett utrymme som är speciellt anpassat för barn som kommer på besök.

För att utveckla arbetet med barnombud inom missbruksvården har det under året bildats ett nätverk för barnombud. Barnombuden ska särskilt värna barnperspektivet under en placering.

BRUKARPERSPEKTIV – DELAKTIGHET OCH INFLYTANDE

SiS arbetar på flera nivåer för att stärka brukarnas ställning i verksamheten. På individnivå har SiS arbetat målinriktat för att stärka ungdomars och klienters inflytande och delaktighet i den egna behandlingsplaneringen. Det har skett bland annat genom att revidera och implementera riktlinjer för planeringsprocessen som på ett tydligare sätt än tidigare klargör den enskildes rätt att uttrycka sin åsikt och hur personal ska lyssna, beakta och återkoppla. I intervjuer vid inskrivning och utskrivning har ungdomarna och klienterna möjlighet att uttrycka sina åsikter vad gäller bland annat behov av hjälp, delaktighet och hur de har uppfattat vården.

På verksamhetsnivå har ungdomar och klienter möjlighet att påverka verksamheten bland annat genom brukarforum på institutionerna. SiS har påbörjat ett arbete som ska resultera i en vägledning för forumen om hur de boende ska ges förutsättningar att komma till tals och få inflytande över verksamhetens utveckling.

I SiS centrala brukarråd för ungdomsvården och missbruksvården samråder SiS med brukarrepresentanter från det civila samhället om verksamhetens innehåll och utveckling. SiS och brukarrådet har arbetat med att ta fram en gemensam överenskommelse som beskriver syfte, förutsättningar och former för dialogen mellan SiS och brukarrådet. Den beskriver hur brukarrådet kan synliggöra brukarnas perspektiv och bevaka att det får genomslag när SiS planerar, genomför, följer upp och utvecklar verksamheten. Överenskommelsen kommer att färdigställas under våren 2017.

JÄMSTÄLLDHET

I enlighet med SiS handlingsplan för jämställdhetsintegrering avseende 2015-2018 arbetar SiS för att nå jämställdhetsintegrerade processer för planering och uppföljning. Handlingsplanen omfattar ett antal insatser för att utveckla jämställdhetsarbetet på olika nivåer inom myndigheten. Av SiS verksamhetsidé och strategiska plan framgår numera tydligare att vi arbetar för en verksamhet som ger individer likvärdiga förutsättningar att förändra sin livssituation, oavsett kön. SiS löpande uppföljning redovisas uppdelat per kön för att upptäcka omotiverade skillnader som har med kön att göra. Vi har också tagit fram en vägledning för jämställdhetsintegrering av styrdokument.

SiS arbetar även med att synliggöra och motverka begränsande normer som har med kön att göra. Vi har riktlinjer för vården och behandlingen som beskriver hur vi tillgodoser individuella vårdbehov. I riktlinjerna finns uttalade krav på:

- att vi har kunskap om hur kön spelar roll när vi bemöter unga och klienter och när vi identifierar och tillgodoser behov av behandling, skola och hälso- och sjukvård
- att vi arbetar normkritiskt, det vill säga synliggör och utmanar stereotypa normer som begränsar.

SAMVERKAN

SiS har kontinuerlig samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och parterna har träffats för sammanträden ett par gånger under året. SiS har också medverkat vid en träff för SKL:s socialchefs nätverk där vi bland annat beskrev beläggningssituationen på institutionerna.

Vi har fortsatt med kommunikationsinsatser riktade till socialtjänsten i syfte att informera om ansträngningarna att öka kapaciteten inom både ungdomsvården och missbruksvården. SiS generaldirektör har återkommande informerat om beläggningssläget samt beslutade och genomförda kapacitetsökningar på både lång och kort sikt.

Under året har vi också genomfört samverkansmöten med andra vårdgivare inom psykiatri- och beroendevård för att säkerställa en sammanhållen och patientsäker vård. Denna samverkan främjar till exempel beroendevård för den grupp av klienter med samsjuklighet som är vanligt förekommande hos SiS. Den ger oss också möjlighet att beskriva den vårdnivå som vi kan ansvara för i relation till specialistnivåns ansvar.

Inom den strukturerade modellen för skolsamverkan, SiSam, ingår SiS avtal med kommuner i syfte att säkerställa effektiva rutiner för utbyte av information mellan SiS, socialtjänst och elevens hemskola. Effektiva rutiner för informationsöverföring är centralt för att de ungdomar som kommunen omhändertar snabbt ska kunna få så god och individanpassad utbildning som de har rätt till, såväl under tiden i SiS skola som i den skola eleven kommer till efter tiden på SiS. Även Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) deltar i samverkan genom att ge stöd och vägledning.

UPPLYSNINGAR OM RESULTATREDOVISNINGEN

INFORMATION OM UNDERLAGEN

KIA är SiS klient- och institutionsadministrativa system. Här diarieförs uppgifter om planerad och utförd vård inom myndigheten. Uppgifterna i systemet utgör också underlag för faktureringen av utförda tjänster. Faktureringen baseras på vårddygn. I årsredovisningen används begreppet vårddygn i två betydelser, fakturerade vårddygn och platsvårddygn.

Skillnaden mellan de två typerna av vårddygn är att platsvårddygn avser de dygn en person upptagit en plats, medan fakturerade vårddygn också tar hänsyn till de avtal som finns med varje kommun om debitering av kostnader för respektive vårdad person. Vårddygn i betydelsen platsvårddygn används i avsnitten om utskrivning och frigivning, i övrigt är betydelsen fakturerade vårddygn.

ADAD och DOK används som underlag för planering och uppföljning av vården. På samtliga ungdomshem och LVM-hem intervjuas ungdomar och klienter med ADAD- intervjuer respektive DOK-intervjuer. Det är strukturerade intervjuer som görs när ungdomarna och klienterna kommer till SiS och när de lämnar SiS, så kallade inskrivnings- respektive utskrivningsintervjuer. I årsredovisningen redovisas resultat från utskrivningsintervjuerna.

Alla ungdomar och klienter deltar inte i utskrivningsintervjuer. Av de utskrivna klienter i missbruksvården som vistats vid en institution i minst 14 dagar och som någon gång under placeringen vårdats enligt 4 § LVM

intervjuades 56 procent av kvinnorna och 57 procent av männen. Av de utskrivna ungdomar som vistats vid en institution i minst 14 dagar intervjuades ungefär 80 procent av flickorna och 77 procent av pojkarna.

LSU-enkäten är en enkät som besvaras av personalen på institutionerna. Enkäten ska besvaras för samtliga ungdomar som frigges från slutna ungdomsvård och avser den unges hela verkställighetstid.

Dataunderlaget för resultaten inom skolverksamheten har för första gången hämtats ur skolans verksamhetssystem ADELA genom utvecklingen av ett nytt verktyg för uppföljning.

JÄMFÖRELSE MED FÖREGÅENDE RESULTATREDOVISNING

Uppgifter i tabeller redovisas vanligen i femårsserier. Det kan dock i enstaka fall saknas uppgifter bakåt i tiden beroende på förändringar i uppföljningssystem eller definitioner.

Resultaten från utskrivningsintervjuerna ADAD och DOK är jämförbara från och med 2014 på grund av ändringar i de frågor som ställs i intervjuerna.

Tabellerna över den avgiftsfinansierade respektive den anslagsfinansierade verksamheten på övergripande nivå har en annan uppställning än föregående år. Syftet med förändringen är att öka överskådligheten.

Tabellerna som visar det ekonomiska resultatet inom ungdomsvården, slutna ungdomsvård respektive missbruksvården har delats upp i tre olika tabeller.

Även denna förändring syftar till ökad överskådlighet och tydlighet.

Föregående år innehöll årsredovisningen ett avsnitt, *Fakta i siffror*, med tabeller över bland annat intagningar. Detta avsnitt har tagits bort eftersom nuvarande beskrivning av verksamheten främst utgår ifrån myndighetens väsentliga mått. Uppgiften om intagningar redovisas i publikationen *SiS i korthet*.

Även de tre tabeller som i föregående års årsredovisning separat redovisade vård i enskildhet har tagits bort. Vård i enskildhet redovisas däremot precis som tidigare i tabellerna över antal beslut om särskilda befogenheter.

Figurerna som visade vårdtider och antal utskrivningar inom LVU, strafftider och antal frigivningar inom LSU samt vårdtider och utskrivningar inom LVM är borttagna. Statistiken redovisas istället i tabellform.

Dataunderlaget för skolverksamheten hämtas för första året från skolans verksamhetssystem ADELA. Tidigare år har data hämtats från enkätvar. Förändringen kommer att innebära att kvaliteten förbättras. Resultatet för 2016 kan dock inte jämföras med tidigare års resultat bland annat på grund av ändrade definitioner.

REDOVISNING AV SIS VÄSENTLIGA MÅTT

För att beskriva utvecklingen av verksamhetens resultat har vi ett antal väsentliga mått.

SiS väsentliga mått är enligt nedan.

Ungdomsvård enligt LVU, SoL

- Antal utskrivningar (LVU, SoL)
- Genomsnittligt antal vårddygn vid utskrivning (LVU, SoL)
- Vårddygnsintäkt på institution (kr) (LVU, SoL)
- Vårddygnskostnad på institution (kr) (LVU, SoL)

Sluten ungdomsvård enligt LSU

- Antal frigivningar (LSU)
- Antal frigivningar där det har funnits en planering av utslussning i verkställighetsplanen (LSU)

SiS skolverksamhet

- Erbjuden undervisningstid i genomsnitt per vecka (antal timmar)
- Antal överenskommelser för skolsamverkan vid inskrivning respektive utskrivning (SiSam)

Missbruksvård enligt LVM och SoL

- Antal utskrivningar (LVM)
- Andel vårdade enligt 4 § LVM som utretts under vårdtiden
- Andel av utskrivna enligt 4 § LVM som tagit del av vård enligt 27 § LVM
- Vårddygnsintäkt på institution (kr) (LVM, SoL)
- Vårddygnskostnad på institution (kr) (LVM, SoL)

SIS ÖVERGRIPANDE

KAPACITET

Sedan 2015 har det varit en mycket hög efterfrågan på platser vilket har lett till att myndighetens kapacitet inte har räckt till. SiS har ett särskilt projekt för att öka kapaciteten. Projektet har tre delprojekt:

- *Avdelningsprojektet* med huvuduppdrag att ta fram en plan för att utöka kapaciteten vid ett antal mindre ungdomshem och LVM-hem genom att skapa nya avdelningar utifrån en gemensam standard.
- *Nyinstitutionerprojektet* med huvuduppdrag att etablera nya institutioner genom ny- och ombyggnation.
- *Rekryteringsprojektet* med huvuduppdrag att säkra rekrytering och bemanning för en utökad verksamhet.

Det ökade antalet boendeplatser medför också krav på ytterligare nya lokaler, till exempel skolor, idrottshallar, centralkök/matsalar med mera.

Inom projektet har vi under året arbetat med att ta fram ett koncept för effektiva och verksamhetsanpassade lokaler som skapar förutsättningar för en trygg och säker vård. Arbetet har bedrivits i samverkan med ett stort antal representanter från verksamheten och med stöd av extern expertis på området bland annat från Centrum för Vårdens Arkitektur (CVA) vid Chalmers Tekniska Högskola. Vi tvingades göra ett omtag i arbetet med standardavdelningar under hösten då det först framtagna förslaget visade sig vara allt för kostnadskrävande.

För skolverksamheten har det tagits fram en standard som ska användas vid nybyggnation samt vid större ombyggnationer av befintliga skollokaler. I och med standarden ska lokalerna kunna utvecklas i enlighet med elevernas behov av särskilt stöd och kommunikation med hemskolan.

EKONOMISKT RESULTAT

Insatserna för att möta den stora efterfrågan har medfört ökade kostnader som resulterat i en fortsatt negativ utveckling av myndighetskapitalet samt ett utnyttjande av anslagskrediten. Myndigheten har under året begärt utökad anslagskredit, med anledning av vår kapacitetsutökning, och regeringen har beviljat och utökat myndighetens anslagskredit från 27 mnkr till 54 mnkr. I SiS budgetunderlag för 2017–2019 lyfte vi behovet av en förstärkning av anslaget, men vi erhöll inte tillräckliga medel för att kunna finansiera den utökade verksamheten.

SiS finansiering

SiS verksamhet finansieras av två anslagposter. *Anslagspost 1* är avsedd att finansiera 31 procent av SiS missbruksvård enligt LVM och SiS ungdomsvård enligt LVU. Återstående 69 procent ska finansieras av avgiftsintäkter från kommuner. *Anslagspost 2* är avsedd att finansiera sluten ungdomsvård enligt LSU till 100 procent.

SiS har haft svårigheter att finansiera den utökade verksamheten under 2015–2016. SiS och även Ekonomistyrningsverket (ESV) har konstaterat att vår finansieringsmodell är konstruerad för en jämn efterfrågan på myndighetens tjänster och inte för en växande verksamhet. Villkoret för anslagpost 1 och dess inbördes förhållande mellan den avgiftsfinansierade och anslagsfinansierade verksamheten skapar inlåsningseffekter och ställer myndigheten i svåra finansiella problem vid i en föränderlig verksamhet med hög beläggning och utökad kapacitet. Vi har en diskussion om vår finansieringsmodell med regeringen. Situationen med en hög efterfrågan har skapat underskott i både anslags- och avgiftsfinansieringen.

Avgiftsfinansiering

SiS finansieras till största delen av avgiftsintäkter från kommunerna. Myndigheten redovisar för 2016 ett underskott på 36 mnkr i den avgiftsfinansierade verksamheten och den ackumulerade förändringen uppgår till minus 54 mnkr. Orsaken till den negativa kapitalförändringen under 2016 är framförallt utökad kapacitet inom ungdomsvården.

Tabell 1 Översikt avgiftsfinansierad verksamhet, mnkr

Verksamhet	Budget 2016				Utfall 2016			
	Förändring t.o.m. 2014	Förändring t.o.m. 2015	Intäkter 2016	Kostnader 2016	Intäkter 2016	Kostnader 2016	Förändring 2016	Ack.+/- utgående 2016
Missbruksvård	0	-1,0	497	-512	499,6	-518,3	-18,7	-19,7
Ungdomsvård	0	-16,4	1 167	-1 182	1 280,2	-1 297,7	-17,5	-33,9
Summa	0	-17,4	1 664	-1 694	1 779,8	-1 816	-36,2	-53,5

Källa: Agresso

Anslagsfinansiering

Myndigheten gick in i året med ett disponibelt anslags-sparande på cirka 5,8 mnkr, varav 1,4 mnkr på *anslagspost 1* och 4,4 mnkr på *anslagspost 2*. Årets anslagstilldelning har inte täckt verksamhetens kostnader och det utgående överföringsbeloppet blev ett underskott på cirka 33,7 mnkr, varav 31,1 mnkr på *anslagspost 1* och 2,6 mnkr på *anslagspost 2*. Myndigheten har under året

beviljats utökad anslagskredit eftersom underskottet på *anslagspost 1* överstiger anslagskrediten på 3 procent.

Nyttjandet av anslagskrediten på *anslagspost 1* är kopplat till den höga beläggnings- och kapacitetsutökningen som har lett till ökade kostnader. Nyttjandet av anslagskrediten på *anslagspost 2* beror på högre beläggning inom slutna ungdomsvård samt lägre tilldelat anslag under 2016 jämfört med föregående år.

Tabell 2 Översikt anslagsfinansierad verksamhet, mnkr

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Indragning	Årets tilldelning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
01 06 001 Allmänna val och demokrati	0	0	0,7	0,7	-0,7	0
09 04 006 Ramanslag ap. 1	1,4	0	777,7	779,1	-810,2	-31,1
09 04 006 Ramanslag ap. 2	5,2	-0,8	130,5	134,9	-137,5	-2,6
Summa	6,6	-0,8	908,9	914,7	-948,4	-33,7

Källa: Agresso

Intäkter och kostnader

Myndighetens intäkter har ökat med 94 mnkr eller cirka 5 procent medan kostnadsökningen var 161 mnkr eller 6 procent jämfört med föregående år. Antalet vårddygn har ökat med cirka 11 000 eller 3 procent jämfört med

föregående år. Både intäkten och kostnaden per fakturerat vårddygn har ökat. Kostnaden per fakturerat vårddygn har ökat i snabbare takt än intäkten per vårddygn, vilket kan förklaras av myndighetens kapacitetsutbyggnad.

Tabell 3 Intäkter och kostnader

	2016	2015	2014	2013	2012
Intäkter exkl. anslag (mnkr)	1 795	1 701	1 606	1 418	1 356
Verksamhetens kostnader (mnkr)	2 769	2 608	2 402	2 253	2 123
Fakturerade vårddygn inkl. eftervård etc.	414 551	403 876	383 732	344 327	352 625
Intäkt per fakturerat vårddygn (kr)	4 330	4 212	4 185	4 118	3 845
Kostnad per fakturerat vårddygn (kr)	6 680	6 457	6 260	6 543	6 021

Källa: Agresso

Intäkter förutom anslag

SiS ökning av intäkter beror på den höga efterfrågan inom ungdomsvården. Avgiftsintäkterna inom ungdomsvården har ökat med 101 mnkr eller 8,6 procent under 2016. Antalet fakturerade vård dygn inom ungdomsvården enligt LVU på institution har ökat till drygt 229 000 vård dygn jämfört med cirka 215 000 vård dygn året innan,

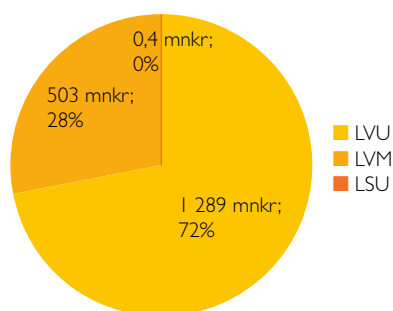
en ökning med drygt 14 000 vård dygn eller 7 procent. Intäkterna inom missbruksvården är oförändrade jämfört med föregående år. Antalet vård dygn uppgick till knappt 162 000 vård dygn, vilket är en minskning med drygt 4 000 vård dygn eller 2 procent jämfört med 2015. Övriga intäkter har minskat med 8 mnkr.

Tabell 4 Intäkter förutom anslag, mnkr

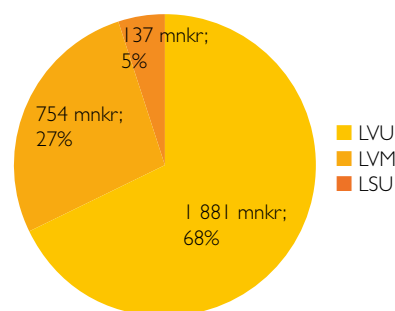
	2016	2015	2014	2013	2012
Vårdavgifter ungdomsvård	1 280	1 178	1 129	1 005	951
Vårdavgifter missbruksvård	500	500	455	387	374
Vårdavgifter summa	1 780	1 678	1 584	1 392	1 326
Övriga intäkter och bidrag	15	23	21	26	30
Summa totalt	1 795	1 701	1 606	1 418	1 356

Källa: Agresso

Figur 1 SiS totala intäkter per verksamhet, mnkr och andel

Figur 2 SiS totala kostnader per verksamhet, mnkr och andel

Kostnader

SiS kostnader ökade med 161 mnkr till 2 769 mnkr. Personalkostnaderna ökade totalt med 131 mnkr, 7 procent, till 2 057 mnkr. Personalkostnader kopplade till kärnverksamheten har ökat med 134 mnkr, vilket motsvarar en ökning med 8 procent till 1 911 mnkr. Denna ökning kan förklaras av den höga beläggningen, ökad kapacitet, löneökningar, personalomsättningen och höga sjuktal. Personalkostnaderna för LVU har ökat med 110 mnkr till 1 418 mnkr medan de har minskat med 6 mnkr för LSU. Personalkostnaderna för LVM har ökat med 23 mnkr till 492 mnkr.

Personalkostnader för myndighetsgemensamma funktioner och omställning har minskat med 5 mnkr,

4 procent. Minskningen kan förklaras framförallt av lägre kostnader för omställning.

Kostnaderna för lokaler har ökat totalt med ungefär 14 mnkr. Kostnader för hyra av lokaler har ökat med 20 mnkr medan övriga lokalkostnader för anpassning av lokaler har minskat med 6 mnkr jämfört med föregående år. Ökningen av lokalkostnader beror på att SiS har startat en ny institution och genomfört ombyggnationer för att öka kapaciteten.

Driftkostnaderna har sammantaget ökat med 13 mnkr till 359 mnkr. Köp av tjänster och operationell leasing, det vill säga hyra av mobiltelefoner och annan IT utrustning står för större delen av ökningen.

Tabell 5 Intäkter förutom anslag, mnkr

Kostnadsslag	2016	2015	2014	2013	2012
Kostnader för personal	2 057	1 926	1 740	1 664	1 552
Kostnader för lokaler	320	306	304	312	295
Övriga driftskostnader	359	346	333	251	249
Finansiella kostnader	0	0	0	1	2
Avskrivningar och nedskrivningar	33	30	25	25	25
Summa verksamhetens kostnader	2 769	2 608	2 402	2 253	2 123
Lämnade bidrag	7	8	10	8	5
Summa transfereringar	7	8	10	8	5

Källa: Agresso

UNGDOMSVÅRDEN

MYNDIGHETEN SKA...

särskilt svara för anvisning av platser till hemmen.

SiS instruktion

SiS särskilda ungdomshem tar emot flickor och pojkar för vård enligt LVU och LSU. Skäl för placering kan vara missbruk, kriminalitet eller socialt nedbrytande beteende.

Insatserna inom ungdomsvården ska anpassas till den unges individuella behov och förutsättningar. På tre av SiS institutioner finns akutplatser för pojkar med särskilda vårdbehov. För pojkar och flickor med psykiatrisk och neuropsykiatrisk problematik finns platser på två institutioner. En institution tar emot pojkar som är i behov av övergreppspecifik behandling.

Ungdomshemmen vårdar också ett mindre antal ungdomar för frivillig vård enligt SoL.

Ungdomsvården indelas i tre olika tjänster:

- Akuttjänst – avbryter ett socialt nedbrytande beteende.
- Utredningstjänst – bedömer behovet av behandlingsinsatser.
- Behandlingstjänst – stärker ungdomarnas förutsättningar utanför institutionsmiljön.

SiS hade 24 ungdomshem under 2016, varav sex hade särskilda platser avsatta för sluten ungdomsvård enligt LSU.

PLATSER OCH EFTERFRÅGAN

Inför varje nytt kalenderår beslutar SiS om antalet platser för verksamheten. Platserna är fördelade per SiS-tjänst: akut, utredning och behandling. Platserna kan vara öppna eller låsbara. Vid låg beläggning kan platser tillfälligt stängas och vid hög beläggning kan tillfälliga platser öppnas. Omställning av platsantal tar viss tid eftersom verksamheten ställer särskilda krav på personalens kompetens och lokalernas utformning. Efterfrågan är störst på låsbara platser och dessa platser kräver hög säkerhet.

Inför 2016 beslutade SiS om totalt 705 platser vid 24 särskilda ungdomshem. Av platserna var 649 till för vård enligt LVU, varav 30 procent för enbart flickor, 65 procent för enbart pojkar och 5 procent av platserna var för både flickor och pojkar. Ytterligare 56 platser fanns avsatta för ungdomar som verkställer sluten ungdomsvård.

Under 2016 fortsatte efterfrågan på platser inom ungdomsvården att öka, vilket bland annat beror på den fortsatta ökningen av ensamkommande barn och ungdomar. SiS har därför öppnat fler ungdomshem och nya avdelningar på befintliga ungdomshem. Under delar av året blev det nödvändigt att stänga platser tillfälligt, till exempel på grund av svårigheter att rekrytera personal.

En mindre andel pojkar som placerats på akutavdelning har kunnat få en plats omedelbart, jämfört med föregående år. Andelen som fick plats inom en vecka minskade också. Det innebär att åtgärderna inte har räckt till. Andelen flickor som fått plats omedelbart har däremot ökat, liksom andelen som fått plats inom en vecka.

Tabell 6 Antal platser vid SiS ungdomshem

Ungdomsvård	2016	2015	2014	2013	2012
Antal institutioner (varav med platser för LSU)	24 (6)	24 (6)	24 (6)	25 (7)	25 (7)
Antal beslutade platser; LVU	649	599	591	585	577
antal platser särskilt avsatta för flickor	193	185	192	187	181
antal platser särskilt avsatta för pojkar	423	381	416	359	357
Antal planerade platser; LSU	56	56	56	68	68

Källa: SiS verksamhetsplaner 2012–2016

Tabell 7 Andel placeringar på akut- och akut-/utredningsavdelning med stöd av LVU

	2016	2015	2014	2013	2012
Totalt					
Akutplacerats omedelbart*	38	58	66	89	82
Akutplacerats inom en vecka	70	88	89	97	93
Flickor					
Akutplacerats omedelbart	74	68	69	93	65
Akutplacerats inom en vecka	96	92	90	97	87
Pojkar					
Akutplacerats omedelbart	20	54	64	88	89
Akutplacerats inom en vecka	57	87	89	97	96

Källa: KIA

*Omedelbart innebär senast dagen efter att ansökan inkommit

Den låga andel pojkar som har akutplacerats omedelbart beror inte bara på den höga efterfrågan utan också på bristande genomströmning, det vill säga att SiS platser delvis har varit upptagna av ungdomar där syftet med vården redan uppfyllts. Ungdomarna kan dels vänta på andra placeringar inom SiS, dels kan de vänta på placeringar utanför SiS. Sammanlagt har det rört sig om 341 ungdomar under året, men genom ett samarbete mellan SiS och socialtjänsten har andelen färdigvårdade ungdomar som upptar en plats minskat under året. Dessa ungdomar har som mest utgjort drygt 16 procent av samtliga vårdade ungdomar, för att i slutet av året ha sjunkit till drygt 7 procent.

En större andel flickor har kunnat placeras omedelbart, vilket delvis beror på en större genomströmning för flickor. Vårdtiderna för flickor har minskat och antalet som skrivs ut har ökat. Orsakerna till det är inte klarlagda.

EKONOMISKT RESULTAT, UNGDOMSVÅRD, LVU OCH SOL

Efterfrågan inom ungdomsvården har varit mycket hög under 2016. Antalet fakturerade vårddygner har ökat med 5 procent jämfört med 2015.

Vårddygnsintäkten på institution har ökat med 2 procent, vilket beror att vi haft en hög beläggning under året. Vårddygnskostnaden på institution har ökat med 2 procent och beror på högre kostnader för personal, lokaler samt drift och är direkt kopplat till utökningen av verksamheten.

Det är framförallt vårddygnet inom akuttjänsten som ökat mest under 2016. Vårddygnet för akuttjänst har ökat med 16 procent och utgör 35 procent av totalt fakturerade vårddygner. Ökningen mellan 2014 och 2015 var på 7 procent vilket visar att efterfrågan har fortsatt att öka för våra akuttjänster.

Eftervården inom ungdomsvården har fortsatt att minska för femte året i rad. Minskningen under 2016 jämfört med föregående år är 21 procent och kan bland annat bero på att några institutioner inte längre erbjuder den vårdformen.

Tabell 8 Resultat ungdomsvården

	2016	2015	2014	2013	2012
Andel anslagsfinansiering (%)	31	31	30	31	30
Andel avgiftsfinansiering (%)	69	69	70	69	70
Intäkter från vårdavgifter (mkr)	1 280	1 178	1 129	1 005	951
Övriga intäkter (mkr)	8	9	14	17	20
Kostnader (mkr)	1 881	1 730	1 638	1 501	1 401

Källa: Agresso

Tabell 9 Ekonomiska mått ungdomsvården

	2016	2015	2014	2013	2012
Vårddygnsintäkt på institution (kr)	5 561	5 442	5 451	5 280	5 074
Vårddygnskostnad på institution (kr)	8 146	7 965	7 843	7 795	7 364
Genomsnittligt antal intagna*	629	590	566	522	513

Källa: Agresso

*Antal fakturerade vårddygner dividerat med 365 dagar

Tabell 10 Vårddygns ungdomsvården

Vårddygns	2016		2015		2014		2013		2012	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Fakturerade vårddygns	236 513		224 303		215 624		200 331		199 777	
varav fakturerade vårddygns, akut	83 820	35	72 178	32	67 625	32	57 914	29	53 111	27
varav fakturerade vårddygns, utredning	26 139	11	28 693	13	30 646	14	28 102	14	29 814	15
varav fakturerade vårddygns, behandling	119 468	51	114 420	51	108 317	50	104 354	52	104 907	52
varav eftervård	7 086	3	9 012	4	9 036	4	9 961	5	11 945	6

Källa: Agresso

Tabell 11 Resultat slutna ungdomsvård

	2016	2015	2014	2013	2012
Andel anslagsfinansiering (%)	100	100	100	100	100
Övriga intäkter (mnkr)	0,4	0,4	0,5	0,4	1
Kostnader (mnkr)	138	145	119	164	164

Källa: Agresso

Tabell 12 Ekonomiska mått slutna ungdomsvård

	2016	2015	2014	2013	2012
Vårddygnskostnad på institution (kr)	8 366	10 420	10 498	16 811	10 480
Genomsnittligt antal intagna*	45	38	31	27	43

Källa: Agresso

*Antal vårddygner dividerat med 365 dagar

Tabell 13 Vårddygns slutna ungdomsvård

	2016	2015	2014	2013	2012
Vårddygns	16 495	13 958	11 293	9 764	15 668

Källa: Agresso

EKONOMISKT RESULTAT, SLUTEN UNGDOMSVÅRD, LSU

Antalet vårddygn inom den slutna ungdomsvården har ökat med cirka 18 procent jämfört med föregående år.

Genomsnittligt antal vårdade ungdomar under 2016 uppgick till 45 vilket är 7 fler än under 2015. Vårddygnskostnaden har minskat med nästan 20 procent, vilket förklaras med en ändring av redovisningsprinciperna för våra kostnader som har resulterat i en tydligare gränsdragning mellan LSU och LVU.

VERKSAMHETSÅRET

Vårdens innehåll

Grunden i den vård som ges på de särskilda ungdomshemmen ska vara en säker och trygg miljö där personalen fungerar som stabila förebilder. Personalen ska ha fokus på omvårdnad och behandling 24 timmar om dygnet i syfte att ge ungdomarna bättre förutsättningar för ett socialt fungerande liv utan missbruk och kriminalitet.

Under året har det tagits fram rutiner för behandlingsplanering dels för akuttjänsten, dels för behandlingstjänsten. Rutinerna regleras av SiS riktlinjer för respektive tjänst. I riktlinjerna fastställs placeringsprocessen från inskrivning till utskrivning med beskrivningar av tidsramar, aktiviteter och ansvarsfördelning kopplat till behandlingsplaneringsarbetet. Därtill fastslår riktlinjerna hur arbetet ska organiseras, vilket vårdinnehåll som ska kunna erbjudas och vilka behandlingsprinciper som ska styra arbetet. Verksamheten ska organiseras i tvärprofessionella behandlingsteam, där avdelningspersonal, skolpersonal, psykologer och sjuksköterskor regelbundet möts i syfte att utbyta kunskap och samordna insatserna för varje ungdom.

De strukturerade behandlingsmetoder som används inom ungdomsvården ska baseras på kunskap och vara beprövade för målgruppen. Ungdomens behov ska styra val av insatser och arbetsmetoder. SiS har riktlinjer för fem behandlingsmetoder, Motiverande samtal (MI), Återfallsprevention (ÅP), Aggression Replacement Training (ART), Dialektisk beteendeterapi (DBT) och föräldraträningssystemet Kommunikationsmetod (KOMET). Riktlinjerna anger vem, på vilket sätt och av

vilken personal som insatserna ska tillföras. De anger även vilken kompetensnivå behandlande personal ska ha. Samtliga metoder utom MI baseras på KBT-teori. Ungdomarna erbjuds också samtal med psykolog.

Utöver de metoder som vi tagit fram riktlinjer för erbjuder vi även andra strukturerade behandlingsmetoder, bland annat Acceptance and Commitment Therapy (ACT), kriminalitetsprogrammet Stopp och Tänk, MultifunC och Treatment Foster Care Oregon (TFCO). Arbeta med att öka enhetligheten i dessa utbildningar, vad gäller genomförande och kompetenskrav, pågår. TFCO och MultifunC är uppbyggda av flera kunskapsbaserade metoder och omfattar utredning, behandling och eftervård av ungdomar med allvarlig psykosocial problematik. Socialstyrelsen slutförde en effektutvärdering av SiS behandling av ungdomar med hög risk för att återfalla i ny kriminalitet, *MultifunC institutionsbehandling för ungdomar med svåra beteendeproblem – Resultat efter två år*. Utvärderingen visar att MultifunC-programmet minskar antalet dagar en ungdom behöver vårdas på institution samt minskar risken för återinskrivning. För de ungdomar som fick MultifunC minskade även socialtjänstens efterföljande insatser.

SiS internrevision har under året granskat två behandlingsprogram, ART och ÅP. Syftet med granskningen var att identifiera framgångsfaktorer för en fungerande programverksamhet och att ge indikationer på om myndighetens resurser används på rätt sätt. Granskningen visade att det är svårt för institutionerna att organisera sin verksamhet så att strukturen för programverksamheten fungerar över tid. Internrevisionen rekommenderade därför bland annat SiS att öka styrningen av programverksamheten samt att rikta stöd och utbildning till vissa institutioner.

Ensamkommande barn och ungdomar

Antalet ensamkommande barn och ungdomar inom SiS har ökat stadigt de senaste åren. Under 2016 tog vi emot 269 barn och ungdomar med bakgrund som ensamkommande, varav cirka 5 procent var flickor, jämfört med 126 under 2014. Var tredje pojke inom SiS var ensamkommande 2016 jämfört med var femte pojke 2014.

Tabell 14 Antalet nyintagna ensamkommande barn och ungdomar inom SiS

År	2016	2015	2014
Flickor	14	8	7*
Pojkar	255	213	119*
Totalt	269	221	126*

Källa: KIA

*Uppgifterna skiljer sig från de i årsredovisningen 2014 på grund av ny metod att ta fram uppgifterna.

Det har under året tagits fram en digital utbildning kring traumamedvetet bemötande för behandlingspersonalen. SiS behöver fortsätta att utveckla verksamheten för de specifika behov som finns hos målgruppen ensamkommande barn och ungdomar.

Sluten ungdomsvård

Alla ungdomar som verkställer sluten ungdomsvård ska ha en individuellt upprättad verkställighetsplan och vara

delaktiga i planeringen av denna. Planen ska följas upp var sjätte vecka. Samtliga ungdomar hade en verkställighetsplan och i princip alla ungdomar var delaktiga i planeringen.

Verkställigheten av sluten ungdomsvård ska enligt lagstiftningen utformas så att den dömdes anpassning i samhället främjas och att de skadliga följderna av frihetsberövandet motverkas. På flera ungdomshem finns ett antal öppna behandlingsavdelningar med särskilda utslussningsuppdrag där ungdomarna kan gå i skola eller arbetsträna i närsamhället. Ungefär en femtedel av de frigivna ungdomarna har varit placerade på en sådan avdelning under sin verkställighet.

Utskrivningar och frigivningar

En utskrivning/frigivning innebär att den pågående vården vid SiS avslutas. En utskrivning inom ungdomsvården enligt LVU sker på begäran av uppdragsgivaren. En frigivning sker efter avslutad verkställighet av utdömt straff enligt LSU.

Utvecklingen de senaste åren vad gäller pojkar har varit att antalet utskrivningar minskar samtidigt som

Tabell 15 Avslutad vård vid SiS ungdomshem

	2016	2015	2014	2013	2012
LVU, SoL					
Flickor					
Antal utskrivningar efter vård enligt LVU	429	411	337	367	321
Antal utskrivningar efter vård enligt SoL	7	11	13	8	22
Genomsnittligt antal vård dygn vid utskrivning LVU och SoL	151	160	161	160	174
Pojkar					
Antal utskrivningar efter vård enligt LVU	796	833	853	861	867
Antal utskrivningar efter vård enligt SoL	11	18	29	45	51
Genomsnittligt antal vård dygn vid utskrivning LVU och SoL	175	156	144	132	138
Samtliga	1 243	1 273	1 232	1 281	1 261
Genomsnittligt antal vård dygn vid utskrivning LVU och SoL	166	157	149	140	148
LSU					
Antal frigivningar	47	46	36	47	70
Genomsnittlig strafftid för frigivna, månader	9,7	9,0	8,0	10,0	9,5

Källa: KIA

vårdens längd ökar. För flickor är trenden den motsatta, antalet som skrivs ut ökar och vårdens längd minskar. Förklaringar till detta kan vara förhållanden på SiS, hos uppdragsgivaren, problembilden hos de vårdade, eller en kombination av dessa.

En delförklaring kan vara att antalet ensamkommande pojkar som vårdas vid SiS har ökat mycket och att dessa har haft särskilda svårigheter som har förlängt vårdtiderna. En annan delförklaring är att det har varit svårt att ordna vårdplatser för pojkar efter utskrivning från SiS, varför pojkarna har blivit kvar längre på SiS. Varför flickorna har kortare vårdtider är inte klarlagt.

Drygt hälften av ungdomarna skrevs ut till HVB-hem eller familjehem. En femtedel av pojkarna och en fjärdedel av flickorna skrevs ut till föräldrahemmet.

Under året frigavs 47 ungdomar från slutna ungdomsvård. Genomsnittlig verkställighetstid var 9,7 månader vilket är en ökning i jämförelse med de två senaste åren. Ökningen förklaras av att fler ungdomar än tidigare år har begått brott som ger längre strafftider.

Drygt 40 procent av de frigivna ungdomarna återvände till föräldrahemmet efter verkställigheten. Ungefär 20 procent fick fortsatt vård inom SiS på grund av fortsatta vårdbehov.

Alla ungdomar som frigives efter verkställighet av slutna ungdomsvård ska ha en planering för utslussning i sin verkställighetsplan. Ungefär hälften hade en sådan planering i sin verkställighetsplan. Gruppen unga som frigivits från slutna ungdomsvård mellan åren 2012 och 2016 är relativt liten vilket försvårar jämförelser över tid. En tendens är emellertid att allt färre ungdomar har en planering av utslussning i verkställighetsplanen och likaså blir antalet ärenden där samverkan skett med socialtjänsten färre. SiS har uppmärksammat att vi behöver vidta åtgärder för att förbättra kompetensen i dessa områden och ett antal informationsinsatser har påbörjats.

SIS SKOLA

Alla särskilda ungdomshem har skolverksamhet för vilken SiS är huvudman. SiS skolverksamhet utgör enligt skollagen (2010:800) en särskild utbildningsform vid sidan om skolväsendet. Sedan 2015 omfattas SiS skolor av skollagen i samma utsträckning som skolväsendet med ett fåtal undantag.

De ökade krav på SiS skolverksamhet som lagändringen medfört har föranlett ett genomgripande utvecklingsarbete under 2016. Vid samtliga SiS skolenheter har rektorer tillsatts. Riktlinjer för elevhälsans utformning och arbete är framtagna liksom en rutin för skolans systematiska kvalitetsarbete. SiS har en central timplan enligt vilken våra skolor ska erbjuda 23 timmars undervisning i veckan motsvarande grundskola, gymnasieskola, grundsärskola och gymnasiesärskola.

Vidare har en organisation för lärarnas samverkan implementerats, bland annat har det hållits en gemensam konferens kring betyg och bedömning. Två nationella rektorskonferenser har genomförts i syfte att skapa förutsättningar för en likvärdig skola inom SiS. Dessutom deltar samtliga SiS skolor, i samverkan med Skolverket och Karlstads universitet, i en fortbildningsinsats med fokus på utveckling av studie- och yrkesvägledningsarbetet inom SiS.

Läsåret

Under läsåret 2015/2016 deltog ungefär 80 procent av ungdomarna i undervisning. Skillnaderna var förhållandevis små mellan pojkar och flickor samt mellan grund- och gymnasieskola. En av flera orsaker till att inte alla ungdomar tagit del av undervisning är korta vårdtider.

Utfallet gällande erbjuden undervisning per vecka ligger lägre än SiS timplan. Elever i skolpliktig ålder erbjöds i genomsnitt 17 timmars undervisning per vecka. Flickor erbjöds i genomsnitt 20 timmar undervis-

Tabell 16 Planering inför utslussning samt socialtjänstens deltagande

	2016	2015	2014	2013	2012
Antal frigivningar där det har funnits en planering av den unges utslussning i verkställighetsplanen	23	23	22	31	52
Antal frigivningar där samverkan har skett med socialtjänsten i planeringen av utslussningen	14	20	17	29	48

Källa: LSU-enkäten

ningstid per vecka medan motsvarande siffra för pojkar var 14 timmar. Utifrån rapporterad frånvaro hade de skolpliktiga eleverna en frånvaro på 12 procent av den schemalagda tiden, flickor 15 procent och pojkar 10 procent.

Vid SiS skolor fanns det i september en lärartäthet motsvarande cirka tre elever per lärare. Genomsnittet i riket är cirka tolv elever per lärare. Rekryteringsläget är fortsatt svårt inom hela lärarsektorn och många av SiS skolor har svårt att rekrytera. Genom arbetet med en förstärkt skolorganisation och andra insatser för att vara en attraktiv arbetsgivare är ambitionen att öka graden av legitimerade lärare inom skolorganisationen.

Andelen legitimerade lärare vid SiS skolor uppgick under läsåret 2015/2016 till 70 procent, vilket kan jämföras med 79 procent för lärare inom skolväsendet.

Strukturerad modell för skolsamverkan

Samverkan för en sammanhållen skolgång vid placering har enligt tidigare regeringsuppdrag utarbetats inom samverkansmodellen SiSam. Vid slutet av 2016 hade SiS tecknat SiSam-avtal med 49 kommuner, vilket är en ökning med två kommuner sedan året innan.

SiS och berörd socialtjänst ska enligt avtalet teckna två överenskommelser rörande elevens skolgång för att möjliggöra ett så smidigt överlämnande mellan skolorna som möjligt.

Överenskommelse vid inskrivning hos SiS tecknades för drygt hälften av eleverna. Överenskommelse vid utskrivning från SiS gjordes i lägre utsträckning, för ungefär var tredje elev i grundskolan och var fjärde elev i gymnasieåldern. Det finns inga stora skillnader mellan flickor och pojkar.

Ett arbete pågår med att ta fram en rutin för skolsamverkan för att ytterligare öka antalet överenskommelser samt förbättra kvaliteten på överenskommelserna.

KVALITET

Alla som vårdas vid SiS ungdomshem ska erbjudas vård av god kvalitet. Inom SiS innebär god omvårdnad bland annat att ungdomarna vistas i en trygg miljö, får information om sina rättigheter samt får vara delaktiga, har möjlighet att uttrycka sina åsikter och bli respekterade.

SiS arbetar kontinuerligt med att förbättra kvaliteten i verksamheten. Genom analys och uppföljning av lex Sarah och tillsynsbeslut kan kvaliteten förbättras både på en enskild institution och på en övergripande nivå genom till exempel förändrade riktlinjer eller andra åtgärder.

SiS följer genom intervjuer kontinuerligt upp ungdomarnas upplevelser av bland annat insatser, bemötande och trygghet vid SiS institutioner.

Ungdomarnas upplevelse

I intervjuerna har framkommit att en majoritet av ungdomarna känt sig trygga på institutionen, har fått information om sina rättigheter samt deltagit i planeringen av sin behandling. En något lägre andel upplever att de fått hjälp med sina problem. Drygt hälften av flickorna upplever att de fått hjälp. Ungdomarnas upplevelser är generellt stabila över tid, med undantag av att flickors upplevda trygghet verkar ha minskat det senaste året. Minskningen av flickors trygghet sammanfaller med att det under året har varit turbulent vid några institutioner för flickor.

Lex Sarah

Alla anställda inom SiS omfattas av en skyldighet att rapportera missförhållanden eller risker för missförhållanden enligt lex Sarah. Syftet med lex Sarah är att verksamheten ska utvecklas och att missförhållanden ska rättas till. Händelserna utreds av verksamhetskontoren eller huvudkontoret, som bedömer om det är ett missförhållande och om de åtgärder som vidtagits är tillräckliga eller om ytterligare åtgärder behövs. I de fall händelsen bedöms som allvarlig rapporteras den till Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Under året har SiS tagit emot 231 rapporter enligt lex Sarah inom ungdomsvården. Ungefär 60 procent av rapporterna kom från institutioner/avdelningar för pojkar och knappt 40 procent kom från institutioner/avdelningar för flickor. 22 av rapporterna anmäldes till IVO.

tillsattes och en omfattande handlingsplan togs fram. I december beslutades att ytterligare en avdelning skulle stängas tillfälligt. Ungdomarna flyttade till en annan avdelning och personalen fick tillfälle till gemensam utbildning och gemensamma diskussioner för att nå samsyn kring hur avdelningen ska drivas. I handlingsplanen berörs frågor som handlar om etik, bemötande och konflikthantering. SiS har kontinuerligt rapporterat till IVO om utvecklingen vid institutionen.

SiS verksamhet inspekteras också av Justitieombudsmannens (JO) Opcat-enhet som övervakar att Sverige följer FN:s konvention mot tortyr och annan omänsklig

behandling. Opcat-enheten har inte genomfört några inspektioner av SiS ungdomshem under 2016.

Under 2016 genomförde Skolinspektionen en riktad tillsyn av skolverksamheten inom SiS. Det genomfördes tillsynsbesök vid tio av SiS skolenheter och det framkom ett antal brister. Bland annat behöver SiS utveckla det systematiska kvalitetsarbetet och ge bättre förutsättningar för verksamheten. De områden där SiS får kritik är sedan tidigare under utveckling i enlighet med den åtgärdsplan för SiS skola 2016–2018 som tagits fram utifrån lagändringen 2015.

80%

Totalt 80 procent av de ungdomar som skrevs ut från SiS under läsåret 2015/2016 har deltagit i undervisningen inom SiS.

MISSBRUKSVÅRDEN

MYNDIGHETEN SKA...

särskilt ansvara för anvisning av platser till hemmen.

SiS instruktion

SiS har elva LVM-hem där kvinnor och män med missbruksproblem vårdas med stöd av LVM. Vården pågår i högst sex månader och klienten ska så snart som möjligt få tillfälle att pröva vård i annan form utanför institutionen enligt 27 § LVM. LVM-hemmen tar också emot ett mindre antal klienter för frivillig vård enligt SoL.

Missbruksvården ska anpassas till klientens erfarenheter och behov. Tre institutioner tar emot män som har särskilda vårdbehov med psykiatrisk problematik i kombination med utagerande beteende. Två institutioner tar emot kvinnor med särskilda vårdbehov med utagerande beteende och psykiatrisk problematik. Två institutioner har särskild kompetens för medicinsk omvårdnad.

För personer som blir omhändertagna med stöd av LVM kan tillståndet vara livshotande. Läkare hos annan vårdgivare ska vanligtvis undersöka klienterna innan de kommer till institutionen. När det behövs ska vården inledas på sjukhus.

PLATSER OCH EFTERFRÅGAN

Precis som inom ungdomsvården beslutar SiS inför varje nytt år om ett antal platser på institutionerna. Platserna kan vara öppna eller låsbara. Till viss del kan vi anpassa antalet platser utifrån beläggningen genom att tillfälligt stänga eller öppna platser. Särskilda krav på personalens kompetens och lokalernas utformning gör dock att en sådan omställning tar viss tid.

Missbruksvården hade 11 LVM-hem med 383 beslutade platser varav 29 procent var särskilt avsatta för kvinnor, 69 procent var särskilt avsatta för män och resterande platser var för både kvinnor och män. Totalt är det 34 platser fler än året innan. Antalet platser har emellertid varierat under året på grund av svårigheter att rekrytera personal och på grund av driftsstörningar av olika slag, till exempel skadegörelse.

Beläggningen har varierat mellan 76 procent och 96 procent. Sammantaget har beläggningen inom missbruksvården minskat med 2 procent jämfört med året innan, till knappt 162 000 fakturerade vårddygn. Årets beläggning har medfört svårigheter att tillhandahålla plats omgående, framförallt för män. Utbudet av platser har inte motsvarat efterfrågan och det har periodvis varit brist på låsbara platser.

EKONOMISKT RESULTAT, MISSBRUKSVÅRD

Efterfrågan på tjänster inom missbruksvården kvarstår på en historiskt hög nivå, men har varit något lägre jämfört med föregående år. Under våren var det en oväntad nedgång i efterfrågan på platser inom missbruksvården och beläggningen sjönk. Det fanns svårigheter att tillräckligt snabbt minska kostnaderna genom att anpassa verksamheten till de nya förutsättningarna. Antalet fakturerade vårddygn har minskat med 2 procent jämfört med föregående år.

Vårddygnsinktåkten har ökat med 2 procent och vårddygnskostnaden har ökat med 6 procent jämfört med föregående år.

De fakturerade vårddygnen för vård enligt 4 § LVM har minskat med 5 procent och utgör andelsmässigt 71 procent av vårddygnen inom missbruksvården.

Tabell 19 Antal platser vid SiS LVM-hem

	2016	2015	2014	2013	2012
Antal institutioner	11	11	11	11	11
Antal beslutade platser	383	349	345	345	349
särskilt avsatta för kvinnor	110	109	109	116	115
särskilt avsatta för män	263	230	226	219	224

Källa: SiS verksamhetsplaner 2012-2016

Tabell 20 Resultat missbruksvården

	2016	2015	2014	2013	2012
Andel anslagsfinansiering (%)	31	31	30	36	34
Andel avgiftsfinansiering (%)	69	69	70	64	66
Intäkter från vårdavgifter (mnkr)	500	500	455	387	374
Övriga intäkter (mnkr)	4	5	6	8	9
Kostnader (mnkr)	754	731	656	595	563

Källa: Agresso

Tabell 21 Ekonomiska mått missbruksvården

	2016	2015	2014	2013	2012
Vård dygnsintäkt (kr)	3 116	3 050	2 944	2 943	2 798
Vård dygnskostnad (kr)	4 665	4 414	4 181	4 436	4 107
Genomsnittligt antal intagna*	339	356	330	291	289

Källa: Agresso

*Antal fakturerade vård dygn dividerat med 365 dagar

Tabell 22 Vård dygn missbruksvården

Vård dygn	2016		2015		2014		2013		2012	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Fakturerade vård dygn	161 543		165 615		156 815		134 232		137 180	
varav fakturerade vård dygn, 13 § LVM	8 980	6	8 865	5	10 980	7	9 570	7	10 023	7
varav fakturerade vård dygn, 4 § LVM	114 475	71	120 900	73	108 352	69	93 813	70	91 923	67
varav fakturerade vård dygn, frivillig vård	108	0	343	0	1 198	1	2 708	2	3 893	3
varav 27 § LVM	37 980	24	35 506	22	36 285	23	28 141	21	31 341	23

Källa: Agresso

VERKSAMHETSÅRET**Vårdens innehåll**

Under 2016 har SiS arbetat med att anpassa verksamheten till SiS riktlinjer för missbruksvården. Dessutom har rutinerna för behandlingsplanering reviderats under året med fokus på de faktorer som upprätthåller missbruket eller förhindrar övergången till ett drogfritt eller nyktert liv. Det pågår även ett arbete med att revidera rutinerna för SiS utredning LVM.

Grunden i den vård som ges på LVM-hemmen ska vara en säker och trygg miljö där motivation till ett drogfritt liv ska främjas. Personalen ska ha fokus på omvårdnad och behandling 24 timmar om dygnet för att motivera och stödja klienten till ett drogfritt liv där de mår och fungerar bättre. Insatserna består bland annat av hälso- och sjukvårdsåtgärder, deltagande i strukturerade behandlingsprogram samt stödjande aktiviteter som fritidsaktiviteter och motion.

De behandlingsmetoder som används inom LVM ska baseras på kunskap och vara beprövade för målgruppen. Vården ska vara individanpassad och klientens behov ska styra val av insatser och arbetsmetoder. SiS har riktlinjer för fyra behandlingsmetoder, Motiverande samtal (MI), Återfallsprevention (ÅP), Dialektisk beteendeterapi (DBT) och Community Reinforcement Approach (CRA). Riktlinjerna anger till vem, på vilket sätt och av vilken personal som insatserna ska utföras. De anger även vilken kompetensnivå behandlande personal ska ha. Samtliga metoder utom MI baseras på KBT-teori.

Utöver detta erbjuder vi även andra strukturerade behandlingsinsatser som bland annat Acceptance and Commitment Therapy (ACT). Klienterna erbjuds också samtal med psykolog.

SiS internrevision har under året granskat behandlingsprogrammet ÅP. Granskningen visade att det är svårt för institutionerna att organisera sin verksamhet så att strukturen för programverksamheten fungerar över tid. Internrevisionen rekommenderar därför bland annat SiS att öka styrningen av programverksamheten och rikta stöd och utbildning till vissa institutioner.

SiS ansvarar inte för att erbjuda och ordinaera läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende men samverkar med läkare som ordinerar denna behandling.

Vid två institutioner, en för män och en för kvinnor, kan SiS iordningställa och administrera de läkemedel som läkare ordinerat. Klienter kan få behandlingen påbörjad också vid andra institutioner, antingen när de vårdas i annan form enligt 27 § LVM, eller så har vården enligt LVM avslutats när behandlingen sätts in och syftet med vården då ansetts vara uppnått.

SiS utredning LVM

Alla som vårdas enligt 4 § LVM ska erbjudas en SiS utredning LVM som en del i det motiverande arbetet mot drogfrihet. I kartläggningen, som även innefattar psykologutredning, undersöks styrkor och problemområden som är kopplade till användande av alkohol och droger. Utredningen ska ge underlag till planering för fortsatta insatser inom ramen för vård enligt 27 § LVM och efter avslutad LVM-vård.

I SiS utskrivningsintervjuer för missbruksvården tillfrågades klienterna om de fått en utredning. Av dem som intervjuats uppgav 31 procent av kvinnorna och 16 procent av männen att de utretts under vårdtiden. Andelen utredda har minskat sedan 2014, i männens fall har den halverats. Anledningen till att klienter inte har utretts är till exempel att de inte velat medverka, att de inte erbjudits en utredning, eller att klienten redan är utredd sedan tidigare.

Behandlingsplan under vårdtiden

En första behandlingsplan ska ha tagits fram inom tio dagar efter klientens ankomst till ett LVM-hem. Närmare 90 procent av klienterna angav att de har haft en behandlingsplan under placeringen, 91 procent av kvinnorna och 87 procent av männen. Det är något lägre än de närmast föregående åren. Nästan lika många, 89 procent av kvinnorna och 87 procent av männen, angav att de har varit delaktiga i utformningen av sin behandlingsplan.

Vård enligt 27 § LVM

LVM-vårdens uppdrag är att motivera klienten till fortsatt frivillig vård, vilken ska inledas så fort som möjligt. Att prova vård i annan form enligt 27 § LVM är ett led i detta motivationsarbete.

Tabell 23 Antal och andel av utskrivna efter vård enligt § 4 LVM, som fått ta del av vård enligt 27 § LVM

	2016	2015	2014	2013	2012
Kvinnor					
Andel (%)	82	80	81	80	75
Antal	257	254	229	196	195
Män					
Andel (%)	78	71	78	73	75
Antal	456	462	430	355	369
Totalt					
Andel (%)	79	74	79	75	75
Antal	713	716	659	551	564

Källa: KIA

Alla klienter prövar inte vård enligt 27 § LVM. Anledningar som angetts i utskrivningsintervjun är att klienten inte var motiverad till vård, att klienten väntade på annan vårdinsats, att det inte funnits lämpligt vårdalternativ, att klienten önskade stanna kvar på institutionen, eller andra skäl. Det finns skillnader mellan kvinnor och män, till exempel ville en större andel män än kvinnor stanna kvar på institutionen. Ungefär 80 procent (82 procent av kvinnorna och 78 procent av männen) har provat vård enligt 27 § LVM, vilket är en liten ökning jämfört med föregående år.

Av dessa klienter anser 69 procent att placeringen var till stöd och hjälp, det gäller både kvinnor och män. En tredjedel anser att de inte varit hjälpta av placeringen.

Utskrivningar

Utskrivning sker när pågående vård vid SiS avslutas. Inom missbruksvården kan SiS institutionschefer avgöra när utskrivning ska ske. Vården får maximalt omfatta 6 månader.

Vårdtiderna har ökat för både kvinnor och män, samtidigt som antalet utskrivna har minskat. Huvuddelen av klienterna skrivs ut till fortsatt vård på HVB-hem, familjehem, eller till eget boende.

KVALITET

Alla som vårdas vid SiS LVM-hem ska erbjudas vård av god kvalitet. Inom SiS innebär god omvårdnad bland annat att klienterna får vistas i en trygg miljö, får information om sina rättigheter samt får vara delaktiga, har möjlighet att uttrycka sina åsikter och bli respekterade.

SiS arbetar kontinuerligt med att förbättra kvaliteten i verksamheten. Genom analys och uppföljning av lex Sarah och tillsynsbeslut kan kvaliteten förbättras både på en enskild institution och på en övergripande nivå genom till exempel förändrade riktlinjer eller andra åtgärder.

Genom strukturerade intervjuer följer SiS kontinuerligt upp klienternas upplevelser av insatser och bemötande vid SiS institutioner.

Klienternas upplevelse

Drygt 90 procent av klienterna uppger att de känt sig trygga under tiden de varit på institutionen vilket är i nivå med tidigare år. Ungefär 70 procent av klienterna upplever att de har fått bra eller mycket bra stöd av personalen.

Andelen klienter som uppger att de har fått information om sina rättigheter under placeringen, det vill säga bland annat hur man framför klagomål och överklagar beslut, var 68 procent. Det är en minskning från föregående år. Den största minskningen har skett bland kvinnor.

Tre fjärdedelar av klienterna, något större andel kvinnor än män, säger att deras motivation att bli drogfria har ökat under placeringen.

Tabell 24 Avslutad vård vid SiS LVM-hem

	2016	2015	2014	2013	2012
Kvinnor					
Genomsnittligt antal vård dygn LVM	158	151	143	141	147
Antal utskrivningar efter vård enligt LVM	353	376	354	310	312
Antal utskrivningar efter vård enligt SoL	1	4	17	40	48
Män					
Genomsnittligt antal vård dygn LVM	157	156	135	129	134
Antal utskrivningar efter vård enligt LVM	660	730	718	670	650
Antal utskrivningar efter vård enligt SoL	26	28	63	109	106
Samtliga					
Totala antalet utskrivningar vårdade enligt LVM	1 013	1 106	1 072	980	962
Genomsnittligt antal vård dygn samtliga vårdade enligt LVM	158	154	138	133	138

Källa: KIA

Tabell 25 Klienternas upplevelse. Andel (procent) som svarat ja, respektive bra/mycket bra

		2016	2015	2014
Har du känt dig trygg på institutionen?	Kvinnor	86	86	88
	Män	95	93	92
	Totalt	92	91	90
Har du fått information om dina rättigheter under placeringen?	Kvinnor	62	76	74
	Män	71	75	69
	Totalt	68	75	71
Har du fått en ökad motivation till alkohol-/drogfrihet under tiden hos SIS?	Kvinnor	80	79	81
	Män	72	71	71
	Totalt	75	74	75
Vad tycker du om det stöd du fått av personalen?	Kvinnor	69	72	75
	Män	73	70	66
	Totalt	71	70	69

Källa: DOK utskrivningsintervju

Lex Sarah

Alla anställda inom SiS omfattas av en skyldighet att rapportera missförhållanden eller risker för missförhållanden enligt lex Sarah. Syftet med lex Sarah är att verksamheten ska utvecklas och att missförhållanden ska rättas till. Händelserna utreds och en bedömning görs om det är ett missförhållande eller inte samt om de åtgärder som vidtagits är tillräckliga eller om ytterligare åtgärder behövs. I de fall händelsen bedöms som allvarig rapporteras den till IVO.

SiS har tagit emot 39 rapporter enligt lex Sarah inom missbruksvården. Knappt 60 procent av rapporterna kom från institutioner/avdelningar för män och drygt 40 procent kom från institutioner/avdelningar för kvinnor. SiS har under året utrett och fattat beslut i 45 ärenden enligt lex Sarah. Av dessa beslut bedömdes 3 fall som allvarliga händelser, 28 som missförhållanden och 14 som icke missförhållanden.

Av de 31 händelser som har bedömts som missförhållanden eller allvarliga händelser handlar åtta om avvikelser och fem om förekomst av droger på avdelningen.

Tillsyn av verksamheten

IVO granskar SiS verksamhet genom anmälda och oanmälda inspektioner samt genom så kallad skrivbordstillsyn. Inom missbruksvården har det under året inkommit elva beslut från IVO rörande tillsyn.

Två LVM-hem fick krav på återrapportering, bland annat avseende den information som personalen behöver för att tillgodose patientsäkerheten, och hur lagstiftningen efterlevs vid omhändertagande av egendom. SiS har vidtagit åtgärder med anledning av IVO:s tillsyn, till exempel genom utbildningsinsatser inom dokumentation och nya rutiner gällande omhändertagande av egendom.

SiS verksamhet inspekteras också av Justitieombudsmannens (JO) Opcat-enhet som övervakar att Sverige följer FN:s konvention mot tortyr och annan omänsklig behandling. Opcat-enheten har inte genomfört några inspektioner av SiS LVM-hem under 2016.

Tabell 26 Antalet inkomna rapporter och anmälda ärenden till IVO

	2016	2015	2014	2013
Totalt antal rapporter	39	57	55	24
Anmälda ärenden till IVO	2	9	6	3

Källa: Rapport från SiS verksamhetskontor och huvudkontor

FORSKNINGSRAPPORTER

MYNDIGHETEN SKA...

särskilt svara för metodutveckling, forskning, uppföljning av vårdresultat samt utvecklingsarbete.

SiS instruktion

INSTITUTIONSVÅRD I FOKUS

Under året har fem rapporter publicerats i SiS rapportserie *Institutionsvård i fokus*, varav två forskningsrapporter. Rapporterna är en viktig kanal för spridning av forskningsresultat, sammanställningar, uppföljningar och kunskapsöversikter både internt inom myndigheten och externt.

I forskningsrapporterna avrapporteras två SiS-finansierade forskningsprojekt. Den ena rapporten¹ redovisar resultaten från en studie av omfånget och svårighetsgraden av ett antal hälsoproblem hos SiS-placerade ungdomar. Studien genomfördes på fyra särskilda ungdomshem och omfattar 91 ungdomar som skrevs in under 2014 eller 2015. Med hjälp av journaler från SiS och andra vårdgivare, hälsoundersökningar, hälsosamtal och enkätsvar ges en bred beskrivning av ungdomarnas hälsa, pågående vårdkontakter samt vårdbehov.

Skillnaderna mellan pojkar och flickor uppmärksammas och resultaten jämförs med andra liknande studier. Hälsoundersökningarna visade på en stor mängd behandlingskrävande hälsoproblem som antingen inte var kända tidigare eller som var kända men bristfälligt omhändertagna. Det gällde tre av fyra flickor och 40 procent av pojkarna. Det fanns även stora tandvårdsbehov i undersökningsgruppen, framför allt hos flickorna.

Studien visade också att SiS-flickorna är en särskilt utsatt grupp i hälsöhänseende, vad gäller i stort sett alla områden.

I den andra forskningsrapporten² undersöker författarna hur etnicitet visas upp, debatteras, skojas om eller används som ett retoriskt verktyg på särskilda ungdomshem. På grundval av observationer och intervjuer visar de hur vissa ämnen uppfattas vara särskilt lämpade för anspelningar på etnicitet, till exempel mat och musik. Etnicitet kan emellertid användas på olika sätt – både som en resurs för att skapa gemenskap men också som ett tillhygge för att skämta, tillrättavisa eller verbalt angripa någon. Personalen kan även hänvisa till etnicitet för att förklara ungdomarnas problem och beteende liksom sina egna svårigheter i arbetet. Rapporten visar på den svåra balansen mellan att ta hänsyn till ungdomarnas grupptillhörigheter utan att befästa föreställningar om hur vissa individer "är".

I två andra rapporter redovisas DOK och ADAD inskrivningsintervjuer med klienter respektive ungdomar. Genom intervjun får klienterna och ungdomarna möjlighet att påverka vården genom att ge sin egen bild av sin situation och tala om vad de vill ha hjälp med. Informationen används bland annat som underlag för utredning och behandlingsplanering. Rapporterna utgörs av tabellsammanställningar baserat på den information som framkommer från inskrivningsintervjuerna.

Under året publicerades också en rapport bestående av en sammanställning av de forskningsprojekt inom ungdomsvården och missbruksvården som påbörjades under 2016. Rapporten innehåller även information om pågående och avslutad forskning från tidigare år.

¹ Författare: Kling m.fl. (2016)

² Författare: Åkerström och Hambert (2016)

KOMPETENSFÖRSÖRJNING

SiS kompetensförsörjning ska vara strategisk och effektiv och leda till att vi

- rekryterar och behåller medarbetare med rätt kompetens
- erbjuder en trygg och säker arbetsmiljö
- är en attraktiv arbetsplats.

PERSONALSTRUKTUR

För 2016 var medelantalet anställda 3 977, varav 40 procent var kvinnor och 60 procent män. Det råder en jämn könsfördelning i de stora befattningsgrupperna avdelningsföreståndare, biträdande avdelningsföreståndare och lärare.

Kvinnodominerade grupper är sjuksköterska, behandlingssekreterare, psykolog och administratör. SiS största befattningsgrupp behandlingsassistent är fortfarande mansdominerad.

Tabell 27 SiS största personalgrupper 2016 samt institutionschefer, antal månads- och timavlönade personer*, per kön

Befattningsbenämning	2016	2016, andel kvinnor (%)	2015	2014	2013	2012
Behandlingsassistent	2 654	38	2 690	2 384	2 326	2 276
Lärare	268	49	234	209	208	205
Avdelningsföreståndare	144	56	126	128	121	123
Biträdande avdelningsföreståndare	92	47	73	82	83	84
Sjuksköterska	79	86	83	76	79	78
Behandlingssekreterare	134	78	83	89	81	73
Psykolog	78	65	74	74	65	67
Administratör*	84	86	–	–	–	–
Institutionschef	34	35	36	35	36	35

Källa: Palasso

*SiS har under 2016 konverterat flera olika administrativa befattningar till Administratör.

Antalet årsarbetskrafter har ökat under året vilket beror på att vi har utökat kapaciteten och därmed vår verksamhet.

Tabell 28 Antal årsarbetskrafter inklusive timanställda

	2016	2015	2014	2013	2012
Kvinnor	1 579	1 554	1 475	–	–
Män	2 006	1 918	1 799	–	–
Totalt	3 585	3 472	3 274	3 146	3 044

Källa: Palasso

Tabell 29 Personalomsättning*, per kön (procent)

	2016	2015	2014	2013	2012
Kvinnor	18,8	12,4	7,9	–	–
Män	13,0	7,5	3,8	–	–
Totalt	15,9	9,9	5,8	6,0	6,4

Källa: Palasso

*Beräknat enligt det lägsta av talen för nyrekryterade tillsvidareanställda och tillsvidareanställda som slutat sin anställning i förhållande till medelantalet tillsvidareanställda september 2015 och september 2016.

PERSONALOMSÄTTNING

SiS kritiska kärnkompetenser är bland annat behandlingsassistenter, lärare, sjuksköterskor och psykologer. Personalomsättningen för dessa grupper har fortsatt att öka. Den främsta orsaken har varit den hårda konkurrensen på arbetsmarknaden.

Vi har upphandlat stöd av externa samarbetspartners, bland annat för att säkerställa patientsäkerheten. Det har tecknats avtal med ett bemanningsföretag som möjliggör att vi vid behov kan avropa sjuksköterskor, psykologer och läkare.

SiS sänkte tillfälligt utbildningskravet för behandlingsassistenter vid nyrekrytering. Avsteget ska gälla ett år och beslutet togs med anledning av arbetsmarknadsläget och svårigheterna att rekrytera.

SiS tecknade under året en avsiktsförklaring tillsammans med Arbetsförmedlingen. Syftet var dels att Arbetsförmedlingen skulle bistå SiS vid olika rekryteringsevent, men även validera arbetslösa med personlig lämplighet och erbjuda dem arbetsmarknadsutbildning. Arbetsförmedlingen kunde inte fullfölja den del i avsiktsförklaringen som rörde validering och arbetsmarknadsutbildning.

LÖNESATSNINGAR FÖR SÄRSKILDA GRUPPER

SiS har under året utrett löneläget på marknaden för lärare och behandlingsassistenter, vilka är myndighetens mest konkurrensutsatta yrkeskategorier. Det har lett till att vi har avsatt extra medel till dessa två yrkesgrupper. Det innebär att lärare och behandlingsassistenter får en löneökning enligt särskilda kriterier.

ATTRAKTIV ARBETSGIVARE

Vi har arbetat med att synliggöra SiS som en attraktiv arbetsgivare för såväl studenter som yrkesverksamma. Det har dels skett genom tillsättandet av 25 yrkesambassadörer som fått utbildning i mässhantering och kommunikation. SiS fortsätter också arbetet med

marknadsföring vid bland annat rekryteringsmässor över hela landet. SiS har även ett fortsatt samarbete med olika folkhögskolor och yrkeshögskolor.

KOMPETENSUTVECKLING

Utbildning för medarbetare

Vi har tagit fram en utbildningskatalog med cirka 35 utbildningar som riktar sig till våra olika yrkeskategorier. Många av utbildningarna rör våra behandlingsmetoder men det finns även utbildningar som ska leda till en tryggare arbetsmiljö för våra medarbetare.

SiS basutbildning är obligatorisk för alla anställda som är tillsvidareanställda eller har en längre tidsbegränsad anställning. Den speglar arbetsgivarens krav på vad alla medarbetare ska känna till om SiS verksamhet.

Inom SiS skola har vi i samarbete med Skolverket initierat centrala satsningar på lärares fortbildning i form av gemensamma konferenser på teman som betyg och bedömning samt skola och arbetsliv.

Chefs- och ledarutveckling

Programmet Utvecklande ledarskap (UL) utgör grunden för SiS chefsutveckling och alla chefer med personalansvar ska delta i programmet.

I SiS program för chefs- och ledarutveckling ingår också vidareutbildningar, stöd för ledningsgrupper och individuell handledning.

Validering av reell kompetens

SiS valideringsprojekt utgör en del av SiS arbete med att kvalitetssäkra all vård och behandling. SiS har tagit fram en egen valideringsmodell enligt nationella kriterier och riktlinjer. Under året har vi tecknat ett nationellt ramavtal med två yrkeshögskolor för att säkra insatser av validering och kompletterande studier. Avtalet avser en 2-årig utbildning på eftergymnasial nivå inom socialt vård- och behandlingsarbete.

Under 2016 har totalt 85 medarbetare deltagit i validering och kompletterande studier. Av de medarbetare som deltagit i valideringsprojektet är två tredjedelar män.

REGERINGENS TVÅ PRAKTIKPROGRAM

Under året har vi deltagit i regeringens två program som ska syfta till att underlätta för arbetsökande med funktionshinder samt nyanlända att komma in på arbetsmarknaden.

ARBETSMILJÖ

SiS har startat olika projekt för att få ett hållbart arbetsliv. Projekten kommer att fortsätta under 2017 och 2018 och syftar till att våra medarbetare ska hålla sig friska och att vardagen på arbetsplatsen ska kännas meningsfull, begriplig och hanterbar. Projektet kommer därför att prioritera sådana aktiviteter som leder till förebyggande och preventivt hälsoarbete.

Vi har under året utbildat skyddsombud och chefer på ett flertal institutioner i arbetsmiljö och rehabilitering. Det för att tydliggöra skyddsombudens roll att tillsammans med arbetsgivaren utveckla vårt arbetsmiljöarbete.

Etik och bemötande inom SiS

Etik och bemötande måste alltid vara på agendan inom vår verksamhet. Vid varje arbetsplats finns etikansvariga i ledningsposition. Under våren utbildades de etikansvariga i normkritiskt bemötande.

Under hösten har vi förberett det arbete som kommer att ske inom etikområdet under 2017. Vi kommer att fokusera på att motverka negativa kulturer och skapa god kollegialitet, en förutsättning för trygga och säkra miljöer för både personal och vårdade.

No Power No Lose

No Power No Lose (NPNL) är SiS personalutbildningsprogram i konflikthantering. Programmets utgångs-

punkt är förebyggande och har fokus på att träna SiS personal att motverka upptrappning och våld i konflikt-situationer. Våld som uppstår ska med stöd av NPNL kunna hanteras på ett sätt som är säkert för såväl klienter och ungdomar som personal.

Arbetsmiljöhandboken anger att all personal i klientnära arbete ska ta del av en utbildningsdag och fyra träningstillfällen i NPNL per år.

NPNL-projektets målsättning har sedan 2014 varit att genom ett reviderat personalträningsprogram, och en tydligare uppföljning av tillämpningen, stärka institutionernas förmåga att hantera hot och våld. En nyckelaktivitet i projektet har varit att fördjupa instruktörernas kunskaper. Instruktörsutbildningen har reviderats, och ett certifieringssystem har tagits fram för att säkra kontinuerlig uppföljning och fortbildning av instruktörerna. Vid halvårsskiftet 2016 hade sammanlagt 150 instruktörer utbildats i det nya programmet och utbildningsaktiviteterna på institutionerna har ökat i omfattning.

Incidenter

En händelse som genom våld och hot leder till skada eller som upplevs som hotfull benämns inom SiS som en incident. Det är medarbetaren som har varit utsatt för incidenten som bedömer om händelsen har varit hotfull och om hen har känt sig illa berörd.

SiS har genomfört utbildningar för att säkerställa en hög benägenhet att rapportera incidenter. Den tidigare ökningen av antal rapporterade incidenter har fortsatt även under 2016. Vi behöver utveckla arbetet med att analysera dessa rapporter för att kunna vidta de åtgärder som leder till en trygg och säker arbetsmiljö.

Den vanligast förekommande typen av incident är hot och våld riktad mot personal som utgör 70 procent av incidenterna.

Tabell 30 Inrapporterade incidenter per verksamhetsområde

	2016	2015	2014	2013
Ungdomsvården				
Antal	1 923	1 492	978	748
Antal per 1000 vård dygn	7,0	6,5	5,4	3,8
Missbruksvården				
Antal	425	522	245	206
Antal per 1000 vård dygn	3,6	3,2	1,6	1,5

Källa: Incidentrapporteringsystemet

HÄLSA OCH SJUKTAL

SiS totala sjukfrånvaro har stabiliserats i förhållande till året innan, men är på en fortsatt hög nivå. Arbetet för att minska sjuktalen har fortsatt under året. Bland annat har utbildningar om ett hållbart arbetsliv genomförts.

Dessutom har vi utrett en stor del av våra ärenden rörande långtidssjukskrivningar och börjat se över möjligheterna för dessa medarbetare att återkomma till arbetslivet inom eller utanför SiS.

Tabell 31 Sjukfrånvaro i procent av ordinarie tid, månadsanställd personal *

	2016	2015	2014	2013	2012
Total sjukfrånvaro	8,8	8,8	8,1	6,9	7,0
varav andel långtidssjukfrånvaro, 60 dagar eller mer	60,1	57,4	56,9	54,5	56,6
varav andel korttidssjukfrånvaro, 59 dagar eller färre	39,9	42,7	43,1	45,5	43,5
Kvinnor	10,0	9,8	8,8	7,9	8,1
Män	7,9	7,9	7,5	5,9	6,1
Alla yngre än 30 år	6,3	5,7	4,7	4,5	3,6
Alla mellan 30 och 49 år	7,7	7,9	7,7	6,6	6,4
Alla 50 år och äldre	11,4	11,0	9,5	7,8	8,7
Missbruksvård	8,4	11,1	10,1	7,4	8,2
Ungdomsvård, inklusive sluten ungdomsvård	11,0	8,3	7,9	6,8	6,8

Källa: Palasso

*Sjukfrånvaron har reviderats jämfört med årsredovisningen 2012 på grund av ett tidigare systemfel i redovisningssystemet. De första 14 dagarna i en sjukskrivning har tidigare räknats två gånger vilket innebär att sjukfrånvaron är lägre än vad som tidigare har redovisats.

ÅTERRAPPORTERING ENLIGT REGLERINGSBREVET

JÄMSTÄLLDHETSINTEGRERING

I enlighet med SiS handlingsplan för jämställdhetsintegrering avseende 2015-2018 (dnr 1.1.1- 3083-2015) har vi fortsatt arbetet med att jämställdhetsintegrera styrdokument och processer. Bland annat har vi tagit fram en vägledning för jämställdhetsintegrering av styrdokument. Vägledningen vänder sig till alla chefer och medarbetare som har i uppdrag att ta fram styrande dokument på olika organisatoriska nivåer.

SiS arbetar också med att synliggöra och motverka begränsande normer som har med kön att göra. Vi vill på så sätt bli bättre på att tillgodose flickors och pojkars, kvinnors och mäns individuella behov i våra insatser och vårt bemötande. Som en del i detta har vi på flera sätt arbetat för att öka kompetensen bland vår personal.

Vi har bland annat riktat utbildning till de som har ett särskilt uppdrag att stödja genomförandet av SiS etiska riktlinjer, så kallade etikansvariga. En årlig sammankomst för etikansvariga fokuserade på strategier och verktyg för ett normkritiskt bemötande.

På vår årliga fortbildning för avdelningsföreståndare på LVM-hemmen var temat hur kön spelar roll i insatser och bemötande. Arbetet leddes av forskare som tidigare studerat tvångsvården utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Vi har också fördjupat oss i ett könsperspektiv på våld och konflikthantering. Den årliga konferensen för SiS instruktörer i konflikthanteringsprogrammet No Power No Lose (NPNL) fokuserade på att öka instruktörernas medvetenhet om hur attityder kring kön och våld påverkar hur vi agerar i hotfulla situationer.

I samarbete med Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) har vi genomfört en introduktionsutbildning om våld i nära relationer för behandlingspersonal från ett antal ungdomshem och LVM-hem.

Vi har utbildat samtalsledare som leder samtalsgrupper med unga och klienter på temat relationer, sexualitet och våld. I grupperna pratar vi om

- hur ideal, normer och maktstrukturer (inte bara kön även andra diskrimineringsgrunder) tar sig uttryck och spelar roll
- hur begränsande normer på olika sätt kan skapa utsatthet och diskriminering
- att utmana normer.

Vi har tagit fram en handbok som vägleder samtalsledarna i sitt uppdrag.

FORSKNING

SiS ska i en särskild rapport sammanfatta resultat och slutsatser av den forskning som erhållit stöd av SiS och som redovisats under 2015. Rapporten (dnr 1.1.1-1079-2016) lämnades in av SiS i februari 2016.

UPPFÖLJNING INOM UNGDOMSVÅRDEN

SiS ska redogöra för antalet ungdomar som är placerade vid SiS särskilda ungdomshem efter att syftet med vården inom SiS är uppfyllt, se redogörelse på sidan 18. Med anledning av uppdraget har ungdomshemmen besvarat ett särskilt frågeformulär vid fyra tillfällen under året.

Det handlar om ungdomar som är kvar i en placeringsform i väntan på en annan placeringsform inom SiS. Det handlar även om ungdomar som är kvar på ungdomshemmen i väntan på en placering utanför SiS.

SiS har använt informationen för att i samarbete med socialtjänsten minska antalet ungdomar som upptar en plats vid SiS ungdomshem fast syftet med vården är uppfyllt.

SÄRSKILDA BEFOGENHETER

Samtliga särskilda befogenheter redovisas i tabeller för år 2012-2016, tabellerna 32-40.

För att vården inom SiS ska kunna genomföras kan personalen i vissa fall använda så kallade särskilda befogenheter. Det är åtgärder som till exempel begränsar ungdomars och klienters rörelsefrihet, kontakter med omvärlden eller möjligheten att kontrollera vad som förs in på institutionerna. Åtgärderna ska användas med omdöme och restriktivitet och får bara användas om de står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Om mindre ingripande åtgärder är tillräckliga ska sådana användas.

Inom ungdomsvården med stöd av LVU har antalet beslut rörande de särskilda befogenheterna varit relativt konstant de senaste tre åren. Vissa typer av beslut har dock ökat markant under året. Det gäller framförallt beslut om kroppsvisitation som ökat med 55 procent, och framförallt gäller ökningen pojkar. Fler beslut har också fattats om de särskilda befogenheterna ytlig kroppsbesiktning, blod-, urin-, utandnings-, saliv- och

svettprov, kontroll av försändelse samt förstörande eller försäljning av omhändertagen egendom. Dessa ökning- ar är mer jämnt fördelade mellan könen.

När det gäller beslut om särskilda befogenheter enligt LSU så är det en tydlig ökning inom de flesta typer av beslut jämfört med föregående år. Den största ökningen i antalet beslut gäller även här beslut om kroppsvisitation. Även beslut om ytlig kroppsbesiktning och omhändertagande av egendom har ökat kraftigt.

Inom LVM har det totala antalet beslut enligt de särskilda befogenheterna minskat något jämfört med föregående år. Vissa beslut har dock ökat över tid; omhändertagande av egendom, kroppsvisitation, kontroll av försändelse och förstörande eller försäljning av egendom. Det är framförallt på institutioner för kvinnor som ökningen skett.

Beslut om kroppsvisitation syftar till att kontrollera att exempelvis droger eller andra otillåtna föremål inte förs in på institutionerna. Även beslut om ytlig kropps- besiktning, blod-, urin-, utandnings-, saliv- och svettprov, kontroll av försändelse samt förstörande eller försäljning av omhändertagen egendom kan härledas till ett sådant syfte. Det drogförebyggande arbetet har under senare år intensifierats inom SiS vilket kan vara en förklaring till ökningen av denna grupp av beslut.

En trolig förklaring till att antalet beslut rörande de särskilda befogenheterna generellt sett ökat över tid är att antalet klienter och ungdomar som vårdats hos SiS har ökat under de senaste åren. En annan möjlig förklaring kan vara den kontinuerliga utbildning som samtliga beslutsfattare genomgår. Utbildning kan leda till att personalen fattar fler formella beslut när de genomför en åtgärd.

Avskiljningar

Den mest ingripande särskilda befogenheten är att hållas i avskildhet, utan möjlighet att träffa andra intagna. För att en ungdom eller klient ska kunna avskiljas krävs det att han eller hon uppträder våldsamt eller är så påverkad av berusningsmedel att han eller hon inte kan hållas till ordningen. Majoriteten av de ungdomar och klienter som vårdas hos SiS blir aldrig avskilda.

Inom ungdomsvården enligt LVU har antalet avskiljningar minskat i förhållande till året innan för båda könen. En förklaring kan vara ett ökat fokus på utbildningar i bland annat NPPL och att personalen därigenom har blivit bättre på att hantera både fysiska konflikter och ungdomar i affekt. Avskiljningar har vidare varit en viktig fråga inom SiS under 2016 och ett flertal åtgärder har genomförts för att minska antalet avskiljningar.

Inom den slutna ungdomsvården har det däremot skett en ökning av antal avskiljningsbeslut, både vad

gäller antalet beslut och antalet avskiljningar per 1 000 vårddygn. Däremot har den genomsnittliga tiden i avskiljning minskat med en timme sedan 2015. Alla avskiljningar inom den slutna ungdomsvården var kortare än sex timmar.

I juni 2016 rapporterades i media om en granskning av samtliga beslut om avskiljningar som fattats med stöd av LVU inom SiS under 2015. Inslagen var starkt kritiska dels till antalet avskiljningar och dels till hur SiS använder befogenheten. Med anledning av detta vände sig SiS till IVO med en begäran om granskning av avskiljningar på SiS ungdomshem, med fokus på eventuella systemfel eller felaktigheter i dokumenta- tionen.

SiS har också beslutat om en handlingsplan som syftar till att kvalitetssäkra avskiljningarna. Handlings- planen innehåller ett antal kortsiktiga och långsiktiga åtgärder. Bland annat pågår en genomgång av samtliga avskiljningar under 2015. Utöver detta har också verksamhetsdirektörerna sett över avtalen med konsult- läkare för att säkerställa att institutionerna kan komma i kontakt med läkare dygnet runt vid avskiljningar av unga som inte fyllt 15 år. Även andra åtgärder har vidtagits och pågår.

Inom missbruksvården har antalet avskiljningar per 1 000 vårddygn och den genomsnittliga tiden i avskilj- ning minskat till den lägsta nivån på tre år. För kvinnor har däremot antalet avskiljningar per 1 000 vårddygn ökat sedan 2015. Samtliga avskiljningar för kvinnor varade under sex timmar. 17 procent av avskiljningarna för männen varade över 12 timmar. Avskiljningarna inom missbruksvården tenderar att vara längre än inom ungdomsvården. Det beror på att besluten inom missbruksvården i större utsträckning är fattade till följd av drogpåverkan.

Det kan finnas flera förklaringar till att avskiljningar- na minskar inom missbruksvården. Till exempel har en institution arbetat systematiskt för att minska antalet avvikningar. Detta har i sin tur lett till färre återfall, färre drogpåverkade klienter som återkommer efter en avvikning och därmed färre avskiljningar. Samma institution har vidtagit en rad åtgärder för att begränsa och hindra droginförseln, vilket även det bidragit till att färre klienter behövt avskiljas. En annan institution har utvecklat nya arbetsformer som innebär att man systematiskt använder sig av nedtrappande samtal för att på så vis kunna undvika avskiljningssituationer. Dessutom har missbruksvården generellt sett fått bättre anpassade lokaler och fler avdelningar. Även detta kan vara en anledning till att avskiljningarna minskat, eftersom personalen i större utsträckning kunnat sära på våldsamma eller drogpåverkade klienter.

Vård i enskildhet

När det gäller vård i enskildhet med stöd av LVU har det skett en viss minskning av antalet beslut jämfört med föregående år. Till viss del kan minskningen bero på att man på vissa institutioner har genomfört organisationsförändringar och därigenom blivit bättre på att planera vården för den enskilde. Antalet beslut

om vård i enskildhet med stöd av LSU har däremot ökat och skälet till det kan vara att några ungdomar har särskilda vårdbehov. Även inom missbruksvården har besluten om vård i enskildhet ökat kraftigt under de senaste tre åren, även om ökningen avstannat och även minskat något under 2016.

75%

av klienterna har fått ökad motivation till drogfrihet under tiden på SiS LVM-hem.

Tabell 32 Antal beslut om särskilda befogenheter, LVU

År	2016		2015		2014		2013		2012						
	Flickor	Pojkar	Totalt	Flickor	Pojkar	Totalt	Flickor	Pojkar	Totalt	Flickor	Pojkar	Totalt			
Beslut gällande besök enl. 15 a § LVU.	16	9	25	17	13	30	18	19	37	51	65	19	13	32	
Beslut gällande telefonsamtal enl. 15 a § LVU.	91	35	126	74	49	123	113	46	159	109	62	171	107	55	162
Beslut om vård i enskildhet påbörjas enl. 15 b § LVU.	332	523	855	353	535	888	276	468	744	259	437	696	224	391	615
Beslut om vård på läsbar enhet enl. 15 b § LVU.	647	1 401	2 048	621	1 423	2 044	609	1 415	2 024	589	1 465	2 054	518	1 527	2 045
Beslut om avskijning enl. 15 c § LVU.	299	461	760	314	473	787	264	522	786	181	540	721	248	443	691
Beslut att omhändertaga egendom enl. 16 § LVU.	722	1 462	2 184	753	1 440	2 193	832	1 375	2 207	675	1 214	1 889	267	953	1 220
Beslut om kroppsvisitation enl. 17 § LVU.	3 444	16 769	20 213	2 601	10 469	13 070	2 688	8 902	11 590	2 971	7 021	9 992	1 844	6 902	8 746
Beslut om yttlig kroppsbesiktning enl. 17 § LVU.	1 155	3 604	4 759	952	2 981	3 933	854	2 714	3 568	823	2 472	3 295	693	2 933	3 626
Beslut att ta blod-, urin-, utandnings-, saliv- och svettprov enl. 17 a § LVU.	866	1 976	2 842	691	1 766	2 457	778	1 735	2 513	900	1 731	2 631	693	1 656	2 349
Beslut om kontroll av försändelse enl. 19 § LVU.	244	310	554	134	279	413	153	251	404	178	249	427	196	235	431
Beslut att förstöra eller försälja omhändertagen egendom enl. 20 § LVU.	28	21	49	15	24	39	13	12	25	16	34	50	4	24	28

Källa: KIA

Tabell 33 Antal beslut om särskilda befogenheter, LSU

År	2016		2015		2014		2013		2012			
	Flickor	Pojkar	Totalt	Flickor	Pojkar	Totalt	Flickor	Pojkar	Totalt	Flickor	Pojkar	Totalt
Beslut om vård i enskildhet påbörjas enl. 14 § LSU.	49		49	31		31	14		14	13		25
Beslut att förstöra eller försälja beslagtagna egendom enl. 15 § LSU.	4		4	2		2	1		1	1		1
Beslut om kontroll av försändelse enl. 15 § LSU.	36		36	42		42	14		14	9		22
Beslut om kroppsvisitation enl. 15 § LSU.	3 244		3 244	1 886		1 886	1 253		1 253	452		459
Beslut om omhändertagande av egendom enl. 15 § LSU.	95		95	50		50	42		42	93		69
Beslut om yttlig kroppsbesiktning enl. 15 § LSU.	431		431	322		322	243		243	236		376
Beslut om besöksinskränkning enl. 16 § LSU.	5		5	4		4	0		0	6		0
Beslut om telefoninskränkning enl. 16 § LSU.	1		1	2		2	5		5	4		1
Beslut om avskijning påbörjas enl. 17 § LSU.	29		29	19		19	21		21	11		14
Beslut att ta blod-, urin-, utandnings-, saliv- och svettprov enl. 17 a § LSU.	102		102	71		71	52		52	62		146
Beslut om begäran av polishandräckning enl. 20 § LSU.	73		73	73		73	51		51	28		51

Källa: KIA

Tabell 34 Antal beslut om särskilda befogenheter, LVM

År	2016			2015			2014			2013			2012		
	Kvinnor	Män	Total	Kvinnor	Män	Total	Kvinnor	Män	Total	Kvinnor	Män	Total	Kvinnor	Män	Total
Beslut att omhänderta egendom enl. 31 § LVM.	472	1 004	1 476	426	1 007	1 433	307	957	1 264	246	808	1 054	194	596	790
Beslut om kroppsvisitation enl. 32 § LVM.	1 024	2 548	3 572	933	2 559	3 492	720	2 391	3 111	598	1 832	2 430	486	1 730	2 216
Beslut om yttlig kroppsbesiktning enl. 32 § LVM.	762	1 586	2 348	799	1 663	2 462	719	1 682	2 401	513	1 305	1 818	488	1 250	1 738
Beslut att ta blod-, urin-, utandnings-, sällv- och svetprov enl. 32 a § LVM.	886	462	1 348	1 096	609	1 705	714	679	1 393	583	578	1 161	542	740	1 282
Beslut gällande besök enl. 33 a § LVM.	31	57	88	46	53	99	39	75	114	103	26	129	75	23	98
Beslut gällande telefonsamtal enl. 33 a § LVM.	5	5	10	7	13	20	9	2	11	1	5	6	1	3	4
Beslut om avskiljning enl. 4 st 34 § LVM.	26	118	144	17	199	216	22	161	183	23	117	140	29	90	119
Beslut om vård i enskildhet påbörjas enl. 34 § 3 st LVM.	5	314	319	8	316	324	9	169	178	15	81	96	14	38	52
Beslut om vård på läsbar enhet enl. 34 § 2-3 st LVM.	674	1 412	2 086	772	1 640	2 412	749	1 608	2 357	662	1 295	1 957	630	1 193	1 823
Beslut om kontroll av försändelse enl. 35 § LVM.	697	976	1 673	614	953	1 567	308	631	939	235	352	587	248	351	599
Beslut att förstöra eller försälja omhändertagen egendom enl. 36 § LVM.	80	124	204	87	110	197	94	94	188	65	75	140	79	62	141

Källa: KIA

Tabell 35 Avskiljningar LVU

År	2016			2015			2014			2013			2012		
	Flickor	Pojkar	Total	Flickor	Pojkar	Total	Flickor	Pojkar	Total	Flickor	Pojkar	Total	Flickor	Pojkar	Total
Antal vårdade personer	499	1 063	1 562	498	1 055	1 553	454	1 017	1 471	439	997	1 436	419	975	1 394
Antal personer som avskildes	94	205	299	94	224	318	84	235	319	67	208	275	80	201	281
Antal avskiljningar	299	461	760	314	473	787	264	522	786	181	540	721	248	443	691
Antal avskiljningar per 1000 vårdadgn	4,44	3,04	3,47	4,66	3,44	3,84	4,37	4,06	4,16	3,29	4,53	4,14	4,35	3,85	4,02
Genomsnittlig tid i avskiljning	lt 00m	lt 25m	lt 15m	lt 00m	lt 28m	lt 15m	lt 00m	lt 52m	lt 34m	lt 11m	lt 35m	lt 28m	lt 17m	lt 30m	lt 25m

Källa: KIA

Tabell 36 Avskiljningar LSU

	2016	2015	2014	2013	2012
Antal vårdade personer	93	76	66	73	99
Antal personer som avskildes	15	13	12	7	9
Antal avskiljningar	29	19	21	11	14
Antal avskiljningar per 1000 vårddygn	2,01	1,52	2,08	1,25	0,96
Genomsnittlig tid i avskiljning	0t 48m	1t 48m	5t 39m	0t 47m	1t 08m

Källa: KIA

Tabell 37 Avskiljningar LVM

År	2016			2015			2014			2013			2012	
	Kvinnor	Män	Total	Kvinnor	Män	Total	Kvinnor	Män	Total	Kvinnor	Män	Total	Män	Total
Antal vårdade personer	478	934	1 412	491	954	1 445	471	978	1 449	422	849	1 271	426	1 259
Antal personer som avskildes	11	71	82	12	121	133	15	88	103	10	58	68	13	49
Antal avskiljningar	26	118	144	17	199	216	22	161	183	23	117	140	29	90
Antal avskiljningar per 1000 vårddygn	0,47	1,06	0,86	0,30	1,78	1,28	0,41	1,55	1,16	0,51	1,31	1,04	0,63	1,00
Genomsnittlig tid i avskiljning	0t 56m	4t 57m	4t 14m	1t 29m	6t 22m	5t 59m	1t 18m	6t 29m	5t 51m*	2t 45m	3t 42m	3t 33m	0t 55m	3t 14m

Källa: KIA

*Uppgiften har korrigerats i jämförelse med årsredovisningen 2014 då redovisningen var missvisande till följd av ett systemfel.

Tabell 38 Antal avskiljningar efter avskiljningens längd, LVU

Kön	Under 6 timmar			Mellan 6 och 12 timmar			Över 12 timmar						
	Flickor	Pojkar	Totalt	Flickor	Pojkar	Totalt	Flickor	Pojkar	Totalt				
År	Antal	Procent	Antal Procent	Antal	Procent	Antal Procent	Antal	Procent	Antal Procent				
2016	291	97	445	97	736	97	2	10	2	1	6	1	8
2015	311	99	453	96	764	97	3	14	3	17	2	–	6
2014	261	99	480	92	741	94	3	31	6	34	4	–	11
2013	177	98	515	95	692	96	3	13	2	16	2	1	12
2012	241	97	421	95	662	96	4	16	4	20	3	1	6

Källa: KIA

Tabell 39 Antal och andel avskiljningar efter avskiljningens längd, LSU

År	Under 6 timmar		Mellan 6 och 12 timmar		Över 12 timmar	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
2016	29	100	-	-	-	-
2015	18	95	-	-	1	5
2014	14	67	1	5	6	29
2013	11	100	-	-	-	-
2012	14	100	-	-	-	-

Källa: KIA

Tabell 40 Antal och andel avskiljningar efter avskiljningens längd, LVM

Kön	Under 6 timmar		Mellan 6 och 12 timmar		Över 12 timmar	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
2016	26	100	90	76	116	81
2015	16	94	131	66	147	68
2014	21	95	104	65	125	68
2013	20	87	93	79	113	81
2012	26	90	78	87	104	87

År	Kvinnor		Män		Totalt	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
2016	20	87	93	79	113	81
2015	16	94	131	66	147	68
2014	21	95	104	65	125	68
2013	20	87	93	79	113	81
2012	26	90	78	87	104	87

År	Kvinnor		Män		Totalt	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
2016	26	100	90	76	116	81
2015	16	94	131	66	147	68
2014	21	95	104	65	125	68
2013	20	87	93	79	113	81
2012	26	90	78	87	104	87

Källa: KIA

REGERINGSUPPDRAG

INRÄTTANDE AV STÖDBOENDE

Under hösten 2015 fick SiS i uppdrag att utreda förutsättningarna för SiS att iordningsställa och tillhandahålla minst 1 000 platser i stödboende och HVB för barn och unga i åldern 16–20 år (dnr 1.1.1- 03398-2015). SiS svarade på uppdraget den 22 december 2015. Uppdraget redovisades i SiS årsredovisning för 2015.

STRUKTURERAD MODELL FÖR SKOLAN

SiSam är en modell framtagen inom ramen för ett regeringsuppdrag för planerad informationsöverföring och samverkan mellan hemkommunens socialtjänst, skola och SiS. Modellen ska underlätta en sammanhållen skolgång. Arbetet med SiSam har utvecklats positivt under året med fler avtalskommuner och ökad andel överenskommelser. Regeringsuppdraget är nu avslutat och integrerat i den ordinarie verksamheten och ingår som rutin i riktlinjerna för vård och behandling inom SiS. Slutrapporten för projektet lämnades i mars 2016 (dnr 1.1.1- 1176-2013) och visar att samverkan för att planera ungdomarnas skolgång skett i större omfattning än tidigare både under och efter vården vid SiS. Av de elever som skrivits ut från SiS under projektperioden går något fler elever i skola efter utskrivning, jämfört med tidigare.

VÅLDSBEJAKANDE EXTREMISM

SiS fick under 2015 i uppdrag av regeringen att kartlägga metoder och arbetssätt som kan användas i arbetet

för att förebygga våldsbejakande extremism inom myndighetens särskilda ungdomshem. I uppdraget ingick att sammanställa exempel på metoder och arbetsformer som används i Sverige och internationellt. SiS svarade på uppdraget med en rapport i maj 2016 (dnr 1.1.1- 1782-2015).

I rapporten lämnas ett antal förslag på insatser för att stärka det förebyggande arbetet inom SiS. För det första konstateras att personalen är i behov av kunskap om de olika extremistgrupperingarna och deras uttryckssätt och symboler. Det finns även behov av att upprätta kontakter med imamer som kan ge religiös vägledning. För att kunna bedöma hur aktivt intresserad eller involverad den unge är i den våldsbejakande ideologin eller rörelsen behövs någon form av screeninginstrument. För de individer som visar intresse för extrema idéer eller organisationer behövs också ett samtalsstöd för att kunna föra strukturerade samtal om våldsbejakande extremism. Slutligen föreslås ett antal åtgärder inom ramen för SiS skolverksamhet, bland annat att stärka elevernas demokratiska färdigheter och att utveckla undervisningen i medie- och informationskunnighet.

I oktober 2016 tilldelades SiS ett nytt regeringsuppdrag att utveckla det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Myndigheten har med anledning av det påbörjat arbetet med att genomföra de förslag som lämnades i kartläggningen och kommer att rekrytera en projektledare för detta arbete.

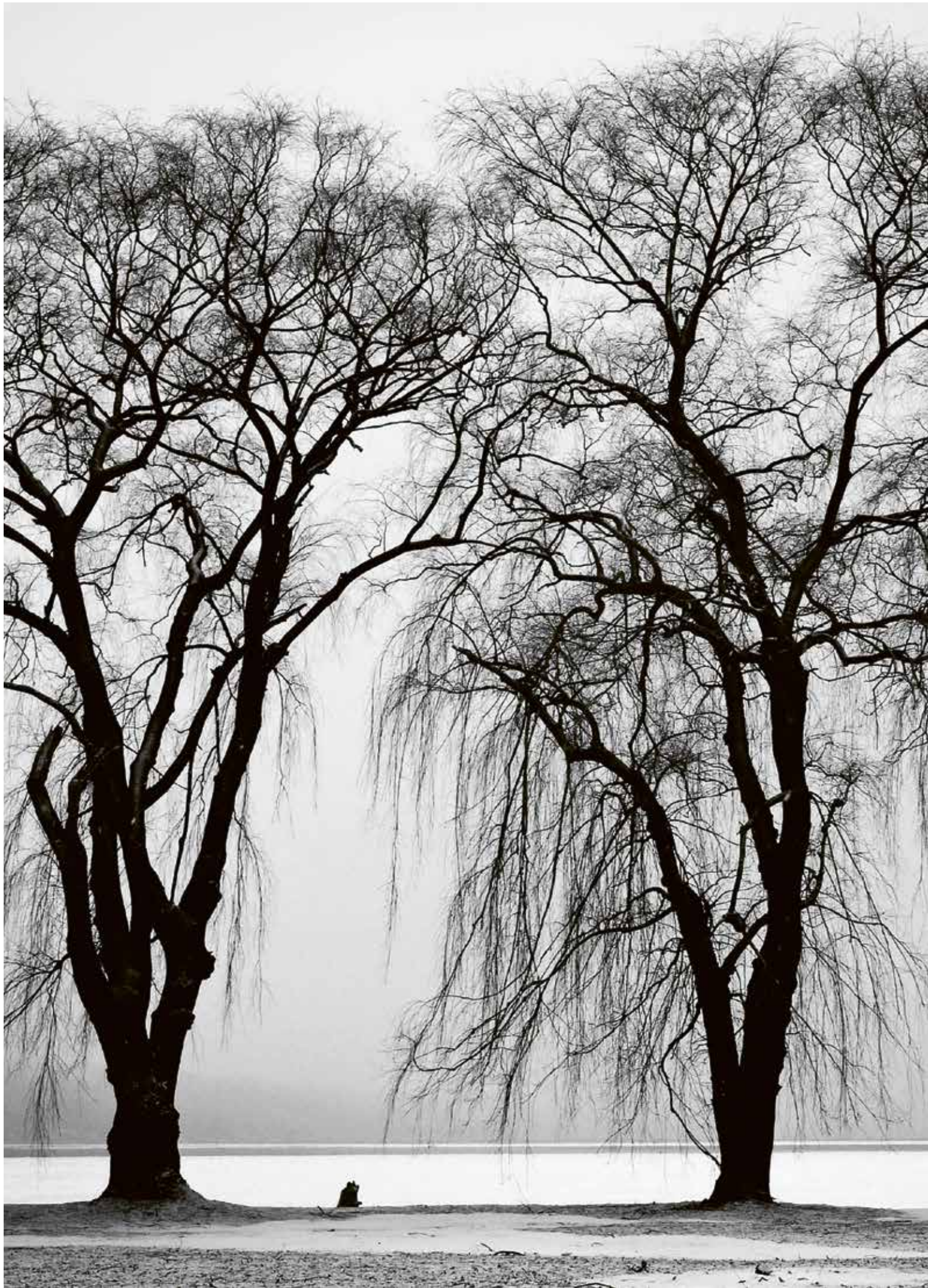
”Med tanke på utvecklingen i Sverige och omvärlden är det sannolikt att placeringen av ungdomar med intresse för, och engagemang i, våldsbejakande extremistiska rörelser kommer att öka inom SiS under de närmaste åren.”

Ur SiS rapport till Regeringen om våldsbejakande extremism

SAMMANSTÄLLNING AV VÄSENTLIGA UPPGIFTER

Tkr	2016	2015	2014	2013	2012
Beviljad låneram hos Riksgäldskontoret	125 000	110 000	117 500	105 000	86 000
Utnyttjad låneram vid räkenskapsårets slut	85 887	79 835	68 958	58 598	55 647
Beviljad kontokredit hos Riksgäldskontoret	218 309	218 309	218 309	218 309	170 604
Maximalt utnyttjad kontokredit under året	28 390	0	0	5 372	70 032
Räntekostnader på räntekonto hos Riksgäldskontoret	-48	-113	0	-1	-84
Ränteintäkter på räntekonto hos Riksgäldskontoret	547	123	477	552	654
Totala avgiftsintäkter	1 787 446	1 688 763	1 596 204	1 410 972	1 346 132
Enligt resultatbudget i regleringsbrev	1 664 000	1 535 435	1 387 000	1 339 000	1 299 000
Beviljad anslagskredit 09 06 001 Statens institutionsstyrelse	53 592	26 420	26 344	25 318	25 433
Ap1	49 592	22 062			
Ap2	4 000	4 392			
Utnyttjad anslagskredit 09 06 001 Statens institutionsstyrelse	33 737	0	0	0	0
Ap1	31 129	0			
Ap2	2 608	0			
Summa anslagssparande 09 06 001 Statens institutionsstyrelse	0	6 641	50 859	9 996	58 426
Ap1	0	1 447			
Ap2	0	5 194			
Intecknade belopp	0	0	0	0	0
Bemyndiganden	0	0	0	0	0
Antal årsarbetskrafter	3 585	3 472	3 274	3 146	3 044
Medelantal anställda	3 976	3 848	3 606	3 499	3 448
Driftkostnad per årsarbetskraft	763	742	726	708	689
Årets kapitalförändring	-36 155	-17 375	0	0	0
Balanserad kapitalförändring	-17 375	0	0	0	0

FINANSIELL REDOVISNING

RESULTATRÄKNING

Tkr	2016	2015
VERKSAMHETENS INTÄKTER		
Intäkter av anslag	937 525	888 425
Intäkter av avg. & andra ers. (not 1)	1 787 446	1 688 763
Intäkter av bidrag (not 2)	6 947	12 292
Finansiella intäkter (not 3)	778	308
SUMMA VERKSAMHETENS INTÄKTER	2 732 696	2 589 789
VERKSAMHETENS KOSTNADER		
Kostnader för personal (not 4)	-2 057 258	-1 925 661
Kostnader för lokaler	-319 651	-305 792
Övriga driftkostnader (not 5)	-358 876	-345 884
Finansiella kostnader (not 6)	-141	-278
Avskrivningar och nedskrivningar	-32 924	-29 550
SUMMA VERKSAMHETENS KOSTNADER	-2 768 850	-2 607 164
Verksamhetsutfall	-36 155	-17 375
Transfereringar		
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag	6 931	8 425
Lämnade bidrag (not 7)	-6 931	-8 425
Saldo transfereringar	0	0
ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING		
Årets kapitalförändring (not 8)	-36 155	-17 375
SUMMA ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING	-36 155	-17 375

BALANSRÄKNING

Tkr	2016-12-31	2015-12-31
TILLGÅNGAR		
Immateriella anläggningstillgångar (not 9)		
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	0	0
Summa immateriella anläggningstillgångar	0	0
Materiella anläggningstillgångar (not 9)		
Förbättringsutgifter på annans fastighet	34 087	29 880
Maskiner, inventarier, installationer mm	65 088	55 180
Förskott avs materiella anläggningstillgångar	755	41
Summa materiella anläggningstillgångar	99 930	85 101
Kortfristiga fordringar		
Kundfordringar	262 326	194 254
Fordringar hos andra myndigheter (not 10)	19 398	33 310
Övriga kortfristiga fordringar	1 339	1 384
Summa kortfristiga fordringar	283 063	228 948
Periodavgränsningsposter (not 11)		
Förutbetalda kostnader	80 993	80 169
Upplupna bidragsintäkter	291	0
Summa periodavgränsningsposter	81 284	80 169
Avräkning med statsverket		
Avräkning med statsverket (not 12)	42 563	6 192
Summa avräkning med statsverket	42 563	6 192
Kassa och bank		
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	0	8 653
Summa kassa och bank	0	8 653
SUMMA TILLGÅNGAR	506 841	409 063

BALANSRÄKNING

Tkr	2016-12-31	2015-12-31
KAPITAL OCH SKULDER		
Myndighetskapital (not 13)		
Statskapital	141	141
Balanserad kapitalförändring	-17 375	0
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	-36 155	-17 375
Summa myndighetskapital	-53 389	-17 234
Avsättningar (not 14)		
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	11 220	21 242
Övriga avsättningar	4 271	-633
Summa avsättningar	15 491	20 609
Skulder mm		
Lån i Riksgäldskontoret (not 15)	85 887	79 836
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret (not 16)	28 390	0
Kortfristiga skulder till andra myndigheter (not 17)	48 308	46 108
Leverantörsskulder (not 18)	158 277	77 603
Övriga kortfristiga skulder (not 19)	30 944	30 998
Summa skulder mm	351 805	234 544
Periodavgränsningsposter (not 20)		
Upplupna kostnader	192 031	169 650
Oförbrukade bidrag	903	1 493
Summa periodavgränsningsposter	192 934	171 143
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER	506 841	409 063
ANSVARSFÖRBINDELSER		
Projekteringsgarantier (not 21)	55 900	6 100
Summa Ansvarsförbindelser	55 900	6 100

ANSLAGSREDOVISNING

Redovisning mot anslag år 2016 (Tkr)

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerat anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
01 06 001 Allmänna val och demokrati							
008 Allmänna val och demokrati – del till Statens institutionsstyrelse		700			700	-700	
09 04 006 Ramanslag							
ap1 Statens institutionsstyrelse	1 447	777 670			779 117	-810 246	-31 129
ap2 Statens institutionsstyrelse – sluten ungdomsvård	5 194	130 532		-817	134 909	-137 516	-2 608
Summa	6 641	908 902		-817	914 725	-948 462	-33 737

Anslagskredit

SiS får utöver tilldelat anslagsbelopp disponera en anslagskredit avseende ap1 på högst 49 592 tkr och på ap2 på högst 4 000 tkr.

Finansiering av anläggningstillgångar

Av låneramen på 125 000 tkr har SiS utnyttjat 85 887 tkr.

Räntekonto

Saldot på räntekontot är -28 390 tkr. Kreditutrymmets storlek är 218 309 tkr.

Redovisning mot anslag år 2015 (Tkr)

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerat anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
09 04 006 Ramanslag							
ap1 Statens institutionsstyrelse	50 859	734 266	-4 385	-24 446	756 294	-754 847	1 447
ap2 Statens institutionsstyrelse – sluten ungdomsvård		145 888	4 385		150 273	-145 079	5 194
Summa	50 859	880 154		-24 446	906 567	-899 926	6 641

TILLÄGGSUPPLYSNINGAR

Tillämpade redovisningsprinciper

Årsredovisningen är upprättad enligt förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Redovisningen följer förordning (2000:606) om myndigheters bokföring. Gränsen för periodiseringar är 50 000 kronor.

Värdering av tillgångar och skulder

Tillgångar har värderats individuellt och tagits upp med de belopp som beräknas inkomma. Värdering av skulder har skett till bokfört värde.

Anläggningstillgångar

Inventarier och rättigheter med ett anskaffningsvärde på minst 20 000 kronor samt en ekonomisk livslängd

om minst tre år upptas som anläggningstillgång i balansräkningen. Förbättringsutgifter på annans fastighet är redovisade under anläggningstillgångar. I posten anläggningstillgångar ingår redovisning av Kulturtillgångar.

Myndighetskapital

Posten myndighetskapital består av redovisade kulturtillgångar under statskapital och kapitalförändring enligt resultaträkning.

Brytdag

Brytdag för den löpande bokföringen av affärshändelser var den 5 januari 2017.

NOTER TILL RESULTATRÄKNINGEN OCH BALANSRÄKNINGEN

Not 1 Intäkter av avgifter och andra ersättningar

Tkr	2016-12-31	2015-12-31
Vårdavgifter	1 780 052	1 679 111
Andra ersättningar	6 867	9 012
Realisationsvinst vid försäljning av anläggningstillgångar	527	641
	1 787 446	1 688 763

Not 3 Finansiella intäkter

Tkr	2016-12-31	2015-12-31
Ränteintäkter räntekonto Riksgäldskontoret	547	123
Övriga ränteintäkter	234	155
Övriga finansiella intäkter	-4	30
	778	308

SIS hade inga intäkter av avgifter enligt 4§ avgiftsförordningen.

Not 2 Intäkter av bidrag

Tkr	2016-12-31	2015-12-31
Stat	5 711	11 218
Övriga	1 236	1 074
	6 947	12 292

Förändring av posten beror på erhållet bidrag 8 mnkr avseende "Uppdrag att pröva en strukturerad modell för skola inom Statens institutionsstyrelse".

Not 4 Kostnader för personal

Tkr	2016-12-31	2015-12-31
Lönekostnader exkl sociala avgifter	-1 402 273	-1 329 701
Periodiserade lönekostnader exkl sociala avgifter	-6 880	5 547
Periodiseringskonto semesterlöneskuld exkl sociala avgifter	-5 257	-9 560
Övriga personalkostnader	-652 171	-591 041
Pensionsavsättning inkl särskild löneskatt	9 323	-906
	-2 057 258	-1 925 661

Generaldirektörens lön inkl förmåner fastställs av regeringen. Generaldirektören omfattas av gällande kollektivavtal när det gäller pensionsförmåner. Därutöver finns inga andra avtalade framtida åtaganden.

NOTER TILL RESULTATRÄKNINGEN OCH BALANSRÄKNINGEN

Not 4 forts. Kostnader för personal

Följande ersättningar och uppdrag har utgått under perioden:		
Ersättningar till GD och insynsrådet år 2016 (Tkr)		Uppdrag som styrelse- eller rådsledamot i andra statliga myndigheter eller i aktiebolag
Kent Ehliasson (lön inkl förmåner som GD)	1 428	–
Martin Bergström	2	–
Helena Bouveng t.o.m. 20161130	2	–
Lena Eidevall t.o.m. 20161130	2	–
Pontus Ekstedt fr.o.m. 20161221		
Hans Hoff t.o.m. 20161130		Ledamot riksbanksfullmäktige Ordförande CAN
Beatrice Hopstadius	2	–
Camilla Jansson	2	Upplands-Bro kommunföretag AB
Yasmine Larsson fr.o.m. 20161221		
Håkan Leifman		Systembolaget AB
Henrik Pelling fr.o.m. 20161221		
Jenny Petersson fr.o.m. 20161221		

Uppgifter om sjukfrånvaro finns i resultatredovisningen.

Not 5 Övriga driftkostnader

Tkr	2016-12-31	2015-12-31
Övriga driftkostnader	–358 611	–345 779
Realisationsförlust vid försäljning av anläggningstillgångar	–264	–105
	–358 876	–345 884

Not 6 Finansiella kostnader

Tkr	2016-12-31	2015-12-31
Ränta på lån hos Riksgäldskontoret	–1	0
Räntekostnader räntekonto Riksgäldskontoret	–48	–113
Övriga räntekostnader	–72	–159
Övriga finansiella kostnader	–19	–6
	–141	–278

Not 7 Lämnade bidrag

Tkr	2016-12-31	2015-12-31
Bidrag till landsting	–425	–800
Bidrag till statliga myndigheter	–6 505	–7 625
Bidrag till ideella föreningar	–1	0
	–6 931	–8 425

Bidrag till universitet och högskolor ingår i posten bidrag till statliga myndigheter.

Not 8 Årets kapitalförändring

Årets kapitalförändring består av underskott av den avgiftsfinansierade verksamheten.

NOTER TILL RESULTATRÄKNINGEN OCH BALANSRÄKNINGEN

Not 9 Anläggningstillgångar 2016-12-31

Inventarier och rättigheter med ett anskaffningsvärde på minst 20 tkr och en ekonomisk livslängd om minst tre år upptas som anläggningstillgång i balansräkningen.

Immateriella tillgångar avser rättigheter för mjukvara och licenser i datasystem.

Avskrivningstider för anläggningstillgångar;

Övertaget från tidigare huvudmän	3 år
Datorer; Rättigheter	3 år
Transportmedel	5 år
Maskiner; Inventarier	5 år
Förbättringsutg annans fastighet	5 år

Anskaffningsvärden (Tkr)	Pågående nyanläggningar	Kutur-tillgångar	Nyttjande-rätter	Förbättr. utg på annans fastighet	Maskiner & teknisk utrustning	Inventarier	Datorer	Transport-medel	Övertaget från gamla huvudmän	TOTALT
Ack anskaffningar IB		141	8 176	163 908	49 153	65 237	17 509	67 829	4 036	375 989
Årets anskaffning				16 957	14 350	6 204	885	13 124		51 520
Årets aktivering										
Årets utrang/försäljn			-31	-6 823	-1 321	-6 047	-2 051	-6 758	-401	-23 432
Ack anskaffningar UB		141	8 145	174 042	62 183	65 394	16 342	74 195	3 635	404 077
Ack avskrivningar IB			-8 176	-134 745	-33 245	-50 840	-14 605	-49 221	-4 036	-294 867
Årets avskrivningar				-12 025	-6 871	-4 613	-1 834	-7 389		-32 732
Årets avskr utrang/försäljn			31	6 815	1 083	5 996	2 051	6 320	401	22 697
Ack avskrivningar UB			-8 145	-139 955	-39 033	-49 456	-14 388	-50 290	-3 635	-304 902
Bokfört värde		141		34 087	23 149	15 938	1 954	23 906		
<i>Immat tillgångar</i>										
<i>Förb.utg annans fastighet</i>				34 087						34 087
<i>Maskiner, inventarier mm</i>		141			23 149	15 938	1 954	23 906		65 088
<i>Pågående nyanläggningar</i>										
<i>Förskott materiella anl.tillg</i>	755									755
										99 930

NOTER TILL RESULTATRÄKNINGEN OCH BALANSRÄKNINGEN

Not 9 Anläggningstillgångar 2015-12-31

Inventarier och rättigheter med ett anskaffningsvärde på minst 20 tkr och en ekonomisk livslängd om minst tre år upptas som anläggningstillgång i balansräkningen.

Immateriella tillgångar avser rättigheter för mjukvara och licenser i datasystem.

Avskrivningstider för anläggningstillgångar;

Övertaget från tidigare huvudmän	3 år
Datorer; Rättigheter	3 år
Transportmedel	5 år
Maskiner; Inventarier	5 år
Förbättringsutg annans fastighet	5 år

Anskaffningsvärdet (Tkr)	Pågående nyanläggningar	Kulturtillgångar	Nyttjanderätter	Förbättr. utg på annans fastighet	Maskiner & teknisk utrustning	Inventarier	Datorer	Transportmedel	Övertaget från gamla huvudmän	TOTALT
Ack anskaffningar IB	3 745	81	8 176	150 800	48 132	65 441	20 722	68 242	4 036	369 375
Årets anskaffning		60		15 078	5 105	5 319	478	7 163		33 203
Årets aktivering	-3 745									-3 745
Årets utrang/försäljn				-1 254	-862	-5 524	-3 692	-7 575		-18 907
Ack anskaffningar UB		141	8 176	164 625	52 375	65 237	17 509	67 829	4 036	379 927
Ack avskrivningar IB			-8 176	-126 368	-27 688	-52 034	-15 932	-49 412	-4 036	-283 644
Årets avskrivningar				-9 631	-6 420	-4 233	-2 365	-6 892		-29 540
Årets avskr utrang/försäljn				1 254	862	5 427	3 692	7 082		18 317
Ack avskrivningar UB			-8 176	-134 745	-33 245	-50 840	-14 605	-49 221	-4 036	-294 867
Bokfört värde		141		29 880	19 129	14 398	2 904	18 608		
<i>Immat tillgångar</i>										
<i>Förb.utg annans fastighet</i>				29 880						29 880
<i>Maskiner, inventarier mm</i>		141			19 129	14 398	2 904	18 608		55 180
<i>Pågående nyanläggningar</i>										
<i>Förskott materiella anl.tillg</i>	41									41
										85 101

NOTER TILL RESULTATRÄKNINGEN OCH BALANSRÄKNINGEN

Not 10 Fordringar hos andra myndigheter

Tkr	2016-12-31	2015-12-31
Fordran hos andra myndigheter utgörs av:		
Momsfordringar	19 232	33 212
Övriga fordringar	166	98
	19 398	33 310

Förändringen avseende momsfordringar beror på att hyresfakturorna med ffd 2016-12-31 betalades 2017-01-02 jämfört med föregående år då betalningen skedde 2015-12-30.

Not 11 Periodavgränsningsposter

Tkr	2016-12-31	2015-12-31
Förutbetalda kostnader		
<i>Förutbetalda kostnader, icke statliga</i>		
Hyror	64 055	63 684
Övrigt	16 938	16 484
	80 993	80 169
Upplupna bidragsintäkter	291	0

Not 12 Avräkning med statsverket

Tkr	2016-12-31	2015-12-31
Anslag i icke räntebärande flöde		
<i>Ingående balans</i>	0	0
Redovisat mot anslag	-700	0
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	0	0
Återbetalning av anslagsmedel	0	0
<i>Fordringar/Skulder avseende anslag i icke räntebärande flöde</i>	-700	0
Anslag i räntebärande flöde		
<i>Ingående balans</i>	-6 641	-70 859
Redovisat mot anslag	948 462	899 926
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-908 202	-880 154
Återbetalning av anslagsmedel	817	44 446
<i>Fordringar/Skulder avseende anslag i räntebärande flöde</i>	34 437	-6 641
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
<i>Ingående balans</i>	12 833	15 909
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-4 007	-3 076
<i>Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag</i>	8 827	12 833
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto		
<i>Ingående balans</i>	0	250
Inbetalningar i icke räntebärande flöde	700	0
Utbetalningar i icke räntebärande flöde	-700	-250
<i>Fordringar/Skulder på statens centralkonto</i>		
<i>Saldo</i>	42 563	6 192

NOTER TILL RESULTATRÄKNINGEN OCH BALANSRÄKNINGEN

Not 13 Myndighetskapital

Tkr	Statskapital	Kapitalförändring enligt resultaträkningen	Summa
Utgående balans 2015	141		141
Ingående balans 2016	141	-17 375	-17 234
Kulturtillgångar	0		0
Årets kapitalförändring		-36 155	-36 155
Summa årets förändring	0	-36 155	-36 155
Utgående balans 2016	141	-53 530	-53 389

Not 14 Avsättningar

Tkr	2016-12-31	2015-12-31
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser		
<i>Pensioner</i>		
Ingående avsättning	21 242	13 966
+ årets pensionskostnader	-4 087	12 257
- årets pensionsutbetalning	-5 935	-4 981
Utgående avsättning	11 220	21 242

I posten Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser har gjorts avsättningar för sådana pensionsförpliktelser som myndigheten svarar för samt särskild löneskatt baserad på pensionsförpliktelsens storlek.

Övriga avsättningar		
<i>Kompetensutveckling</i>		
Ingående avsättning	-633	2 845
+ årets avsättning	4 149	3 991
- årets beslut	755	-7 469
Utgående avsättning	4 271	-633

Beträffande kompetensutvecklingsmedel 2015 beslutades 633 tkr utöver ram avseende framtida utbetalningar.

Not 15 Lån i Riksgäldskontoret

Tkr	2016-12-31	2015-12-31
Beviljad låneram	125 000	110 000
Ingående balans	79 836	68 958
Nyupptagna lån	39 193	40 880
Årets amorteringar	-33 142	-30 002
Summa skuld till Riksgäldskontoret	85 887	79 836

Not 16 Räntekontokredit i Riksgäldskontoret

Enligt regeringsbeslut för år 2016 har SIS tillgång till ett räntekonto med kredit i Riksgäldskontoret.

Kreditutrymmets storlek är 218 309 tkr.

Not 17 Kortfristiga skulder till andra myndigheter

Tkr	2016-12-31	2015-12-31
Balansposten består av		
Premier till SPV, arbetsgivaravgift	36 149	35 382
Övriga skulder	12 159	10 726
	48 308	46 108

NOTER TILL RESULTATRÄKNINGEN OCH BALANSRÄKNINGEN

Not 18 Leverantörsskulder

Tkr	2016-12-31	2015-12-31
Leverantörsskulder	158 277	77 603

Förändringen i posten beror framförallt på att hyresfakturer betalades i januari 2017.

Not 19 Övriga kortfristiga skulder

Tkr	2016-12-31	15-12-31
Övriga skulder		
Preliminär skatt	31 092	30 892
Övriga skulder	-148	105
	30 944	30 998

Not 20 Periodavgränsningsposter

Tkr	2016-12-31	2015-12-31
Upplupna kostnader		
Rals 2016	4 994	0
Semesterlöneskuld	85 179	79 922
Kompskuld	5 658	5 192
Skuld semestertillägg	1 986	1 602
Nya beslut TA-medel, ej pension	251	1 197
Skuld lönekostnad	29 884	28 849
Upplupna kostnader statliga	173	374
Övriga upplupna kostnader	4 924	2 985
Upplupna sociala avgifter	58 981	49 529
	192 031	169 650
Oförbrukade bidrag		
Bidrag från annan statlig myndighet	903	1 647
Bidrag från övriga	0	-153
	903	1 493

Not 21 Ansvarförbindelser

Tkr	2016-12-31	2015-12-31
Projekteringsgarantier		
Specialfastigheter		
SiS LVM-hem Gudhemsgården		1 400
SiS ungdomshem Hässleholm	20 000	2 500
SiS ungdomshem Ljungaskog	8 500	2 200
SiS ungdomshem Klarälvsgården	5 000	
SiS ungdomshem Björkbacken	5 000	
SiS ungdomshem Johannisberg	3 700	
SiS ungdomshem Folåsa	3 700	
SiS ungdomshem Ljungbacken	3 700	
SiS LVM-hem Rebecka	5 200	
SiS ungdomshem Fagared	600	
SiS LVM-hem Lunden/Karlsvik	500	
	55 900	6 100

Beslut av regeringen har inkommit vilket medför att tidigare projekteringsgarantier ingår i de nya hyresavtalen. Avtalen börjar gälla när den avtalade byggproduktionen är besiktigad och vi har tagit lokalerna i anspråk.

INTYGANDE OM INTERN STYRNING OCH KONTROLL

SiS verksamhet omfattas av förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll. Med intern styrning och kontroll avses den process som ska se till att vi med rimlig säkerhet fullgör kraven på att

- verksamheten bedrivs effektivt
- verksamheten bedrivs enligt gällande rätt och de förpliktelser som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen
- verksamheten redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt
- myndigheten hushållar väl med statens medel.

Processen för intern styrning och kontroll

SiS målsättning är att den interna styrningen och kontrollen ska vara betryggande och väl integrerad i ordinarie planerings- och uppföljningsprocess. Vi ser en tydlig koppling mellan våra verksamhetsmål och väsentliga risker. Verksamhetsområden och avdelningar genomför aktiviteter som tillsammans ska hjälpa oss att nå målen och hantera riskerna. Dessa aktiviteter följs upp regelbundet.

Generaldirektörens bedömning avseende intern styrning och kontroll 2016 baseras bland annat på den löpande uppföljningen av SiS väsentliga risker samt inträffade händelser. Vidare har samtliga avdelningsdirektörer och verksamhetsdirektörer bedömt att den interna styrningen och kontrollen inom deras ansvarsområde är betryggande.

Under året har vi arbetat med våra väsentligaste risker såsom att vi inte klarar att bereda plats omedelbart, rekrytera personal med rätt kompetens, hantera hot -och våldssituationer, redovisa vårdinsatser, sänka sjuktalen och förhindra förekomst av droger på institutionerna.

Den höga efterfrågan har fortsatt och inneburit ett stort fokus på att förbättra möjligheten att anvisa plats omedelbart. Vi har utökat kapaciteten under året genom att öppna en ny institution, ett beslut som togs utöver befintlig budget, och nya avdelningar på befintliga ungdomshem. Trots flera vidtagna åtgärder har det under stora delar av året varit köer, framförallt till platserna på ungdomshemmen.

För att säkra bemanning och rekrytering till SiS kärnkompetenser har vi beslutat om särskilda lönesatser och påbörjat aktiviteter för att stärka oss som en attraktiv arbetsgivare. För att komma tillrätta med de höga sjuktalen har SiS påbörjat ett särskilt arbete att se över långtidssjukskrivningar och hur dessa kan hanteras. Ett framsteg har också tagits under året när det gäller att redovisa våra vårdinsatser.

SiS utbildningar för personal i konflikthantering, No Power No Lose, har ökat i omfattning på institutionerna och har troligen haft en påverkan på att antalet avskiljningar minskat inom ungdomsvården.

För att förhindra drogförekomst på våra LVM-hem har vi fortsatt med de aktiviteter som finns i vår handlingsplan för minskad drogförekomst. Planen omfattar bland annat lokala rutiner som genomsökning av lokaler och rastgårdar samt rutiner vid besök. Vi har också genomfört utbildningar i de särskilda befogenheter som stödjer drogfrihet på institutionerna.

Under året blev vi uppmärksammade på en granskning av våra befogenheter när det gäller avskiljningar på ungdomshemmen. Granskningen var kritisk och vi tog beslut om en handlingsplan med både kortsiktiga och långsiktiga åtgärder. Vi vände oss också till IVO med en begäran om en särskild granskning av våra avskiljningar. Striktare riktlinjer och uppföljning kring hanteringen bör ha lett till en bättre kvalitet av våra avskiljningar.

IVO tog kontakt med oss när de upptäckt brister i säkerhet och trygghet för de unga vid en institution. Vi vidtog åtgärder genom att tillsätta en ny institutionsledning och stänga två avdelningar samt att vi tog fram en omfattande handlingsplan. SiS har kontinuerligt rapporterat till IVO om utvecklingen vid institutionen.

Min bedömning är att myndigheten har vidtagit erforderliga åtgärder för att kunna hantera de utmaningar som finns framöver och de brister som vi upptäckt i verksamheten. I första hand handlar det om att vår kapacitet ska vara tillräcklig för att vi ska kunna utföra vårt samhällsuppdrag att omedelbart kunna anvisa plats. En förutsättning är att nödvändiga resurser, inte minst ekonomiska, för detta säkerställs. Det handlar också om att vi behöver säkerställa att vår verksamhet utförs med en god kvalitet och hög rättssäkerhet.

Mitt ställningstagande

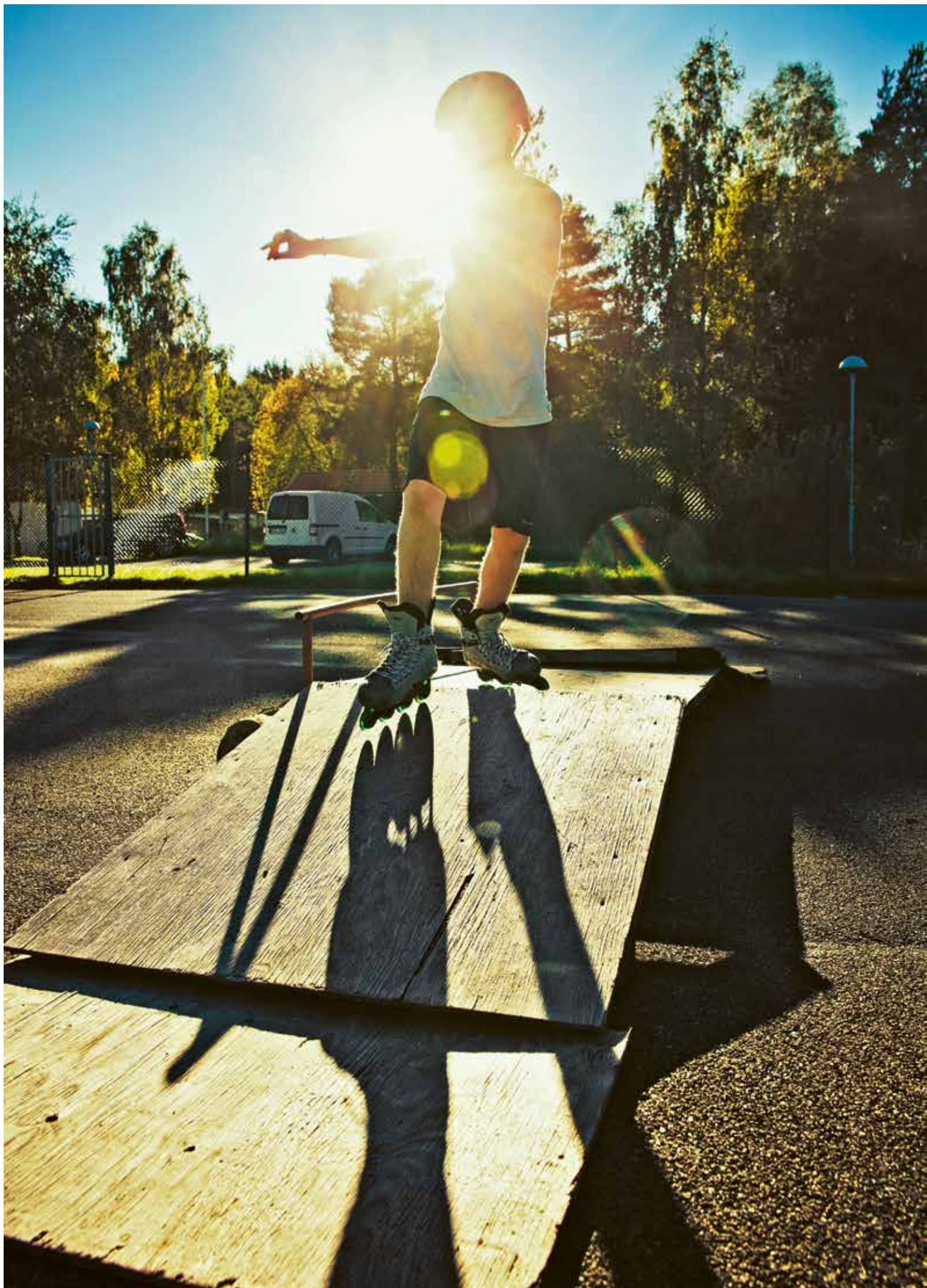
Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Jag bedömer att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten är betryggande.

Stockholm den 21 februari 2017

Kent Ehliasson
Generaldirektör

BILAGOR

FORSKNINGSPROJEKT SOM FÅTT MEDEL 2016

NYA PROJEKT

Forskningsprojekt	Syfte	Mottagare	Belopp (tkr)	Diarienummer
Ensamkommande ungdomar i SiS-vård – Panikåtgärd eller nödvändig insats?	Syftet med studien är att undersöka och analysera vad som kännetecknar gruppen ensamkommande ungdomar som placeras inom SiS, vad som föranleder dessa placeringar och kännetecknar insatserna från SiS, samt hur ensamkommande ungdomar själva uppfattar och förstår placeringen.	Åsa Backlund Stockholms universitet	1 300	2.6.1-1154-2015
Ensamkommande flyktingungdomar placerade på SiS-institution: motiv till placering, insats, resultat och eftervård.	Projektets syfte är att undersöka och analysera på vilka grunder ensamkommande flyktingungdomar placeras på SiS, hur placeringsinsatsen såväl som behandlingsinsatsen organiseras, huruvida vårdinnehållet skiljer sig jämfört med andra placerade ungdomar, hur samverkan och eftervård fungerar samt hur ungdomarna själva upplever tiden på SiS särskilda ungdomshem.	Mehdi Ghazinour Umeå universitet	1 550	2.6.1-1079-2015
Hot och våld i slutenvården – Unga klienter och patienter om etik, bemötande och säkerhet.	Syftet med projektet är att fånga unga klienters/patienters syn på vad som kännetecknar en trygg respektive otrygg avdelningsmiljö och vilka slags situationer de uppfattar som våldsamma eller hotfulla.	Lars Kjellin Psykiatriskt forskningscentrum, Örebro	425	2.6.1-1132-2015
Datoriserad flash-card metod som läsintervention för ungdomar vårdade vid särskilda ungdomshem.	Syftet med detta pilotprojekt är att utvärdera om en datoriserad flash-card metod kan fungera som läsintervention i vård av ungdomar vid särskilda ungdomshem.	Heidi Selenius Örebro universitet	1 185	2.6.1-1134-2015

FORTSÄTTNINGANSLAG

Forskningsprojekt	Syfte	Mottagare	Belopp (tkr)	Diarienummer
Våldets förgrund och bakgrund. Sekventiella och institutionella perspektiv på våldsfall i ungdomsvård.	Att analysera våldsfall i statlig ungdomsvård som interaktionella processer (att belysa våldet som en process mellan människor i interaktion) och som institutionella processer (som uppmärksammar våldsfallens inbäddning i en vidare kontext, till exempel regler, rutiner, personaltäthet, fysiska strukturer etc.)	David Wästerfors Lunds universitet	550	
Akutavdelningar på särskilda ungdomshem. En studie av akutpraktiken ur personalens, de ungas och socialtjänstens perspektiv.	Att undersöka och analysera den specifika praktik som äger rum på de särskilda ungdomshemmens akutavdelningar utifrån ungdomarnas, personalens och socialtjänstens perspektiv.	Lina Ponnert Lunds universitet	820	

FORTSÄTTNINGANS LAG FORTS

Forskningsprojekt	Syfte	Mottagare	Belopp (tkr)	Diarienummer
Systematisk internationell översikt av resultat/utfall efter vård/behandlingsinsatser, givet i enlighet med lagar om tvångsvård, av vuxna personer med missbruks- eller beroendeproblem.	Att genom en systematisk internationell litteraturoversikt undersöka utfall och resultat av tvingande vård av vuxna personer med missbruks- eller beroendeproblem samt att genom denna undersöka hur dessa utfall och resultat är relaterade till lagtyp och till vårdens utformning och längd.	Magnus Israelsson Mittuniversitetet	750	

PUBLICERADE RAPPORTER

Rapport nummer	Titel	Författare
1 2016	Ungdomar intagna på SIS särskilda ungdomshem 2014. En tabellsammanställning av ADAD inskrivningsintervju.	
2 2016	Personer intagna på SIS LVM-hem 2013 och 2014. En tabellsammanställning av DOK inskrivningsintervju.	
3 2016	Forskningsprojekt finansierade av Statens institutionsstyrelse, SIS.	
4 2016	Hälsokontroll för SIS-ungdomar: En studie av hälsoproblem och vårdbehov hos ungdomar på fyra särskilda ungdomshem.	Stefan Kling Bo Vinnerljung Anders Hjern
5 2016	Betydelse av etnicitet i vardagen på särskilda ungdomshem.	Malin Åkerström Jesper Hambert

FÖRKLARINGAR AV BEGREPP I ÅRSREDOVISNINGEN

Lagar och paragrafer	
LVM	Lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.
4 § LVM	Tvångsvård ska beslutas om någon till följd av ett fortgående missbruk av till exempel alkohol och narkotika är i behov av vård och vårdbehovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Missbruket ska leda till att missbrukaren utsätter sin fysiska eller psykiska hälsa för allvarlig fara, löper en uppenbar risk att förstöra sitt liv, eller kan befaras komma att allvarligt skada sig själv eller någon närstående.
13 § LVM	Socialnämnden får besluta att en missbrukare omedelbart ska omhändertas om det är sannolikt att missbrukaren kan beredas vård med stöd av LVM och förvaltningsrättens beslut inte kan avvaktas på grund av att missbrukaren kan antas få sitt hälsotillstånd allvarligt försämrat om han eller hon inte får omedelbar vård. Detsamma gäller om det finns en överhängande risk för att missbrukaren till följd av sitt tillstånd kommer att allvarligt skada sig själv eller någon närstående.
27 § LVM	SiS ska så snart som möjligt med hänsyn till den planerade vården besluta att den intagne ska vistas utanför LVM-hemmet för vård i annan form.
LVU	Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.
LSU	Lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård.
SoL	Socialtjänstlagen (2001:453).
Lex Sarah	Bestämmelserna om lex Sarah finns i 14 kap. SoL. Alla som arbetar inom SiS ska enligt socialtjänstlagen medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som genomförs är av god kvalitet. Lex Sarah innebär att anställda inom SiS är skyldiga att rapportera missförhållanden eller påtagliga risker för missförhållanden.
Behandlingsmetoder	
ACT	Acceptance and Commitment Therapy. ACT har sin utgångspunkt i en utvidgad kognitiv beteendeterapi. Fokus för behandlingen är hur personen vill leva sitt liv, hur hon eller han fungerar i dag. Det handlar om att lägga om sitt perspektiv, att acceptera inre obehag och smärta för att kunna förändra och gå framåt i livet.
ART	Aggression Replacement Training. ART är ett manualbaserat preventionsprogram för ungdomar med impulsivt och aggressivt beteende. Insatsen syftar till att minska aggressivitet, öka sociala färdigheter och främja den moraliska utvecklingen hos ungdomen. På längre sikt är syftet att förhindra återfall i normbrytande beteende.
CRA	Community Reinforcement Approach. CRA syftar till att skapa ett förstärkningssystem för beteenden som innebär drogfrihet. Ungdomen eller klienten får baskunskaper i problemlösningsstrategi och i förmåga att kommunicera med sin omgivning och pröva nya beteenden som konkurrerar ut missbruksbeteenden.
DBT	Dialektisk beteendeterapi. DBT är utvecklad för personer med känslomässig instabilitet och självskadebeteende eller återkommande självmordsproblematik. DBT är inriktad på att lära ungdomar och klienter att identifiera, stå ut med och hantera känslösvängningar och impulser för att kunna minimera ett självskadebeteende. Man fokuserar på att förmå ungdomen eller klienten att klara av motgångar och att lära hen färdigheter i att hantera relationer.
KOMET	KOMET är ett föräldraträningsprogram för föräldrar till ungdomar med normbrytande beteende. Programmet syftar till att minska ungdomarnas problembeteende genom att öka föräldrarnas färdigheter och förbättra samspelet mellan ungdom och förälder.
MI	Motiverande samtal. MI är en samtalsmetod som används för att möjliggöra en förändring av problembeteenden. I motiverande samtal hjälper behandlaren ungdomen eller klienten att utveckla genuin motivation till förändring och att utveckla en förändringsplan. MI ger verktyg att styra en fortsatt behandlingsprocess. Metoden är inte begränsad till att användas i ett specifikt sammanhang eller vid en specifik problematik utan kan lämpa sig i olika sammanhang och för ett brett spektrum av beteendeproblem.
Stopp och tänk	Stopp och tänk är ett kriminalitetsprogram som vilar på KBT-grund och social inlärningsteori. Programmet ges individuellt och ungdomen arbetar med problemlösning, attityder och värderingar genom samtal, rollspel och hemuppgifter. Den unge får också öva sociala färdigheter och självkontroll.
TFCO, tidigare MTFC	Treatment Foster Care Oregon. TFCO är ett evidensbaserat, manualstyrt behandlingsprogram för unga med antisocialt beteende. Ungdomar som behandlas med metoden flyttar efter utredning på ungdomshem till kvalificerade familjehem. Målet är att den unge efter behandlingen ska flytta hem till sina föräldrar. Ungdomarna och deras nätverk får stöd av TFCO-team som handleder familjehemmet, ger ungdomarna färdighetsträning och arbetar med individualterapi och familjeterapi.
MultifunC	MultifunC riktar sig till ungdomar som bedömts ha hög eller mycket hög risk för återfall i antisocialt beteende. En central utgångspunkt för modellen är förståelsen för beteendeproblem som ett resultat av riskfaktorer hos ungdomen och i ungdomens omgivning. Behandlingsarbetet riktas därför mot förändring av riskfaktorer bland annat familjen, skola och fritid. Målet är att ungdomarna som får behandling enligt MultifunC efterhand ska ges möjlighet att gå i skola och delta i positiva aktiviteter utanför institutionen.

ÅP	Återfallsprevention är ett KBT-program som bygger på social inlärningsteori och kognitiv psykologi. Metoden syftar till att ge beteendeariktade och kognitiva färdigheter för att undvika återfall. De beteendemässiga färdigheterna handlar bland annat om att kunna tacka nej till substanser. De kognitiva färdigheterna handlar om att tillägna sig ökad förmåga att känna igen, undvika och hantera risksituationer för återfall.
Strukturerade klient- och ungdomsintervjuer, ADAD och DOK	
ADAD	Adolescent Drug Abuse Diagnosis. ADAD är en strukturerad intervju för ungdomar som görs vid både inskrivning och utskrivning. Intervjuformulären innehåller frågor om den unges livssituation inom nio områden: fysisk hälsa, skola, arbete/sysselsättning, fritid och vänner, familjeförhållanden, psykisk hälsa, brottslighet samt alkohol och narkotika. ADAD-inskrivningsintervju används främst som underlag för behandlingsplanering och i utredningsarbetet på institutionen men även för viss verksamhetsuppföljning. I inskrivningsintervjun får den unge ge sin bild av sin livssituation och sitt hjälpbehov inom områdena. ADAD-utskrivningsintervju innehåller frågor om hur den unge har upplevt tiden på institutionen. Intervjun innehåller frågor om personalens bemötande, miljön på institutionen och om möjligheten att påverka tillvaron på institutionen.
DOK	Dokumentationssystem inom missbruksvården. DOK används inom missbruksvården och är en strukturerad klientintervju för att kartlägga klientens resurser, problem och behov inom sju livsområden: alkohol och andra droger; hälsa, kriminalitet, relationer, boende, utbildning och försörjning samt sysselsättning och fritid. Inskrivningsintervjun används i första hand som utgångspunkt för utredning och behandlingsplanering, men även för verksamhetsuppföljning. Utskrivningsintervjun används för att beskriva klientens förhållanden vid LVM-tidens slut. Klienten får även besvara frågor om personalens bemötande, miljön på institutionen och om möjligheten att påverka tillvaron på institutionen. Fokus för intervjun är hela LVM-tiden och planeringen för tiden direkt efter utskrivning från SIS.

Grafisk form och tryck: Ineko AB, 2017. Art.nr: 276951

